old ni-js

1996 - no. 27

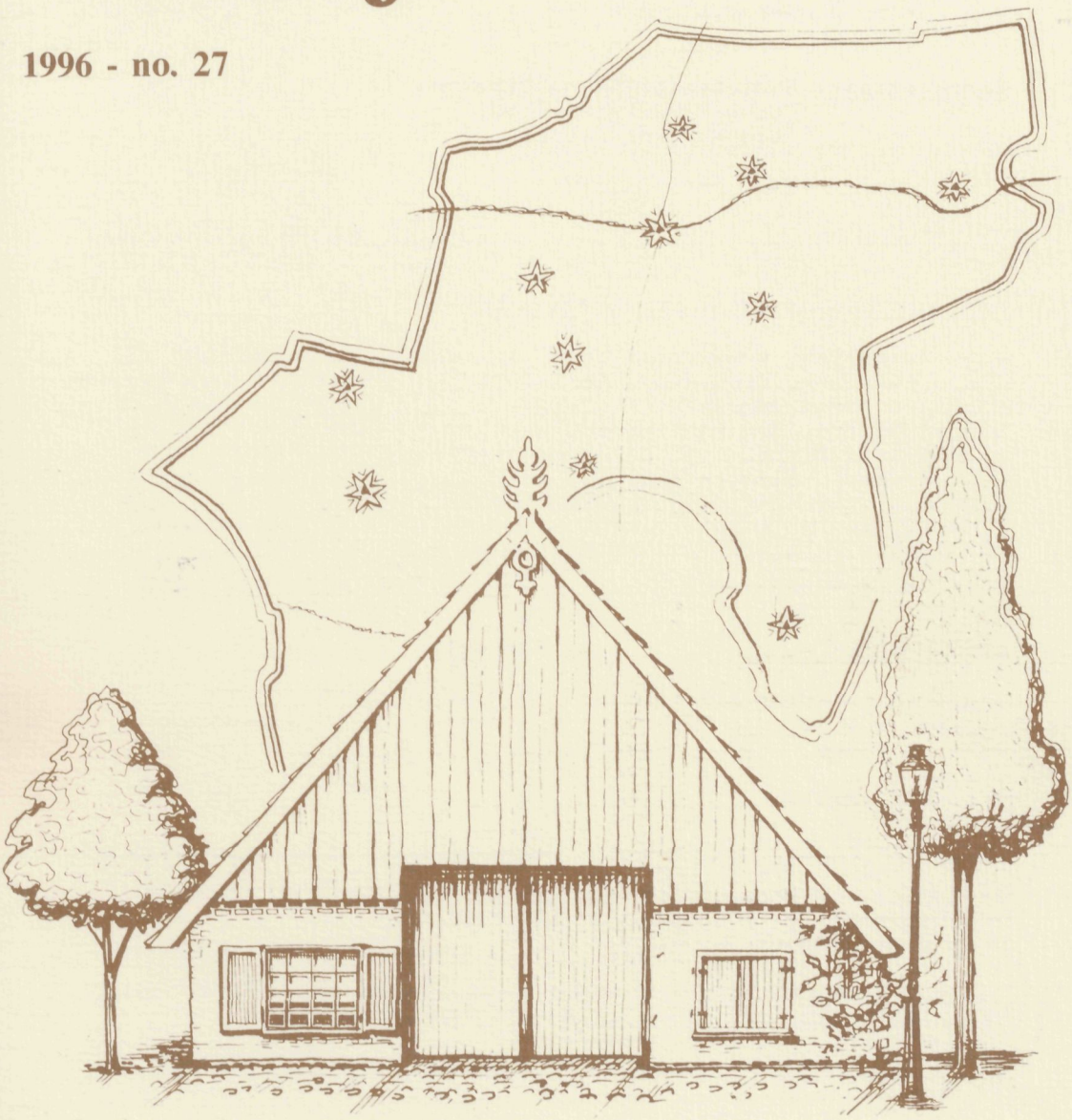

Kroniek van Eibergen, Beltrum, Rekken en Zwolle

1093 - 224
B-b-4.

"Old Ni'js is het orgaan van de Historische Kring Eibergen.
Lidmaatschap/abonnement kost F 25,- per jaar.
Inwonende leden betalen F 5,- per jaar, maar ontvangen hiervoor geen extra nummer van Old Ni'js.

Secretariaat: Historische Kring Eibergen.
Corn. Trooststraat 90,
7482 XG Haaksbergen.

Tel. 053-5727772

Bestuur Historische Kring Eibergen

E.H. Wesselink. Hondevoort 22,	7152 BA Eibergen
J.H.J. Aarnink, Corn.Trooststraat 90,	7482 XG Haaksbergen
J. Baake. Nieuwenhuizenstraat 5,	7161 VB Neede
H.G. Schepers, Grotestraat 60,	7151 BB Eibergen
J. van Dijk-Sijbrandij. De Blomsgaarden 26,	7151 AM Eibergen
H.E. Grobbee. Slieperstraat 7,	7156 NK Beltrum
A.J. Busink-Te Biesebeek. Lariksweg 23,	7151 XV Eibergen
H. Braakman. Holterweg 13,	7157 AG Rekken
D. Dijkhuizen-Blankvoort.Vogelenzangstr.34	7151 VD Eibergen

Administratie:

Historische Kring Eibergen.
Nieuwenhuizenstraat 5,
7161 VB Neede.

Tel. 0545-294001

Bank:

Rabo Eibergen.
rek.nr. 31.64.48.095

Redactie: E.H.Wesselink, J.Baake en J. van Dijk-Sijbrandij.
Tekstverwerking: D.Dijkhuizen-Blankvoort.
Foto's: W.J.Heinen en J.Baake.

Geheel of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteurs.

ISSN 1381-2548

old ni-js

Kroniek van Eibergen, Beltrum, Rekken en Zwolle

10e jaargang no. 27 **maart 1996**

Inhoud van dit nummer:

- Bestuursmededelingen ..... blz. 2

- Museumstukken uit Museum De Scheper
  door redactie 9

- Ons Zoekplaatje 13

- Oplossing Zoekplaatje uit Old Ni'js nr.23
  Schoolfoto van de Openbare School in Zwolle, 1914 14

- Oorzaak sterfte onder flamingo's in Zwilbroekerveen
  door E.H. Wesselink 17

- Boerderijnamen in Rekken, deel II
  door G.H. Braakman 21

- Patronenboek van Achterhoekse streekdrachten. 1880-1920
  door M. Verheijen-Klein Gebbinck 35

- Van een Schoolreis 100 jaar geleden
  door redactie 38

- Het Wel en Wee van een Eibergs gezin
  door J.J.M. Olminkhof 40

- Scheppels Mankzaod
  door E.H. Wesselink 43

Bestuursmededelingen

Feestelijke ledenvergadering

We herhalen nog even de uitnodiging voor onze ledenvergadering op zaterdag 13 april a.s. in het Muldershuis. Aanvang 14.00 uur. Drs. Eric W.A. Mulder zal ons op deze middag vertellen over de unieke flora en fauna van het Dinkelland met zijn bijzondere geologische historie. Drs. Mulder is niet alleen een kenner van dit stukje Twente, maar kan er ook boeiend over vertellen. Ter gelegenheid van ons tienjarig bestaan besluiten we dit keer onze vergadering met een "aangeklede borrel" (met of zonder alcohol), zodat degenen, die dat willen, nog even gezellig kunnen napraten.

In het huishoudelijke gedeelte van de vergadering zullen, zoals gewoonlijk de jaarstukken van secretaris en penningmeester besproken worden. De leden krijgen ze van tevoren toegestuurd of kunnen voorafgaande aan de vergadering bepaalde stukken inzien. De drie aftredende bestuursleden, E.H. Wesselink, G.H. Braakman en A. Dijkhuizen-Blankvoort hebben zich herkiesbaar verklaard. Namen van tegenkandidaten kunnen tien dagen voor de ledenvergadering worden ingediend, schriftelijk en door tenminste zeven leden ondertekend.

Aanvulling Kom Vanavond Met Verhalen, deel III

U vindt in dit nummer een inlegvel met het verhaal van het oorlogsslachtoffertje, Johannes van Straaten, een jongetje van 14 jaar en zijn familie. Als u dit inlegvel legt in deel 3 van KOM VANAVOND MET VERHALEN bij pagina 230 dan hebt u de lijst met met namen van oorlogsslachtoffers in het boek compleet.

Boerderij Brookhuus in Rekken, waar zich op 21 februari 1945 een afschuwelijk drama voltrok. Geallieerde bommen kostten aan drie mensen het leven.
Op de foto Herman en Hanna Mellink met de twee kinderen van Gradus Mellink.

Het boerenleven van weleer. Een diaklankbeeld van Henk Graaskamp en Fons Rouwhorst op vrijdag 4 oktober 1996.

Klankbeeld BOERN VAN GISTER'N, ALLES GEET VEURBIEJ
Vrijdag 4 oktober a.s. in de grote zaal van de Huve.
Onze oud-plaatsgenoot, Henk Graaskamp, maakte samen met Fons Rouwhorst een prachtig klankbeeld over het boerenleven het hele jaar door, zoals dat in de Achterhoek geleefd werd in de eerste helft van deze eeuw. Fons Rouwhorst zorgde voor de prachtige beelden en Henk Graaskamp spreekt de teksten in goed verzorgd Achterhoeks dialect. Enkele bestuursleden hebben een voorstelling bijgewoond en zo genoten, dat er meteen een afspraak is gemaakt voor een voorstelling te Eibergen op 4 oktober 1996. De voorstelling duurt, inclusief een pauze, twee uur. De toegangsprijs is bepaald op f 2,50 per persoon. We hopen op een volle zaal. De kaarten zullen vanaf 1 september in voorverkoop verkrijgbaar zijn, net als bij onze filmfestivals bij bloemenwinkel Fleurona in de Grotestraat. Bij meer dan 200 belangstellenden is een tweede voorstelling misschien mogelijk.

Excursie zaterdag 1 juni 1996
Onze excursie gaat naar Schöppingen en Welbergen, ±50 km van Eibergen vandaan in het Munsterland. We verwijzen naar het uitgebreide artikel over deze veelbelovende middagtrip. (Aanmeldingsstrook als bijlage in dit nummer).

Veldnamenonderzoek
Het veldnamenonderzoek vordert schoorvoetend. Het is een lastig karwei. De veertig! kadasterkaarten van Eibergen zijn door de heren W. Bröcker, J. Tijsma en J. Wikkerink inmiddels opnieuw getekend. Nu moeten deze kaarten op een grote vloer aaneengelegd worden, zodanig, dat ze samen de plattegrond van het Eibergs grondgebied vormen. Dan worden er coördinaten op aangebracht, zoals op landkaarten het geval is. Hierna worden ze verkleind en in stukken (A-4 formaat verdeeld.
Daarna moeten de door de veldwerkers gevonden namen erop aangebracht worden. Opnieuw een techniek met specifieke problemen. We hopen deze echter dank zij de steeds geraffineerder wordende druk- en copieertechniek te kunnen oplossen, zodat handwerk kan worden vervangen door drukwerk.

Laatste Controle. In de Vuurrever
Maar alvorens hiertoe over te gaan, willen we een laatste controle houden op de gevonden veldnamen. En daarvoor willen we graag de Eibergse bevolking inschakelen, vooral de mensen uit het buitengebied, want het veldnamenonderzoek betrof vooral namen van landerijen, weilanden, bosjes enz. in het buitengebied.
Maar omdat ook families in het dorp vroeger vaak nog stukken land buitenaf bezaten, leven onder hen ook hier en daar nog oude veldnamen. Dus kunnen ze ons misschien van dienst zijn. We stellen ons de volgende gang van zaken voor:

Kaartenexpositie in de Vuurrever
Op zaterdag 30 maart hangen we alle kadasterkaarten met de gevonden namen op in museum De Vuurrever. Vanaf tien uur 's morgens tot 's middags vijf uur zijn ze voor iedereen te bezichtigen. We hopen, dat de veldwerkers die destijds de bezoeken hebben afgelegd in het buitengebied, daar aanwezig zullen zijn om toelichting te geven en indien er door de bezoekers nog nieuwe namen worden genoemd, worden die genoteerd en alsnog aan het veldnamenbestand toegevoegd.
Dank zij het bestuur van het Landbouwplatform hebben alle boeren, die aangesloten zijn bij de boerenorganisaties een brief thuis gekregen met het verzoek naar de Vuurrever te komen op zaterdag 30 maart a.s. We zijn het bestuur van het platform dankbaar voor deze medewerking.

Dus, helpt op zaterdag 30 maart zoveel mogelijk mee door even de Vuurrever binnen te lopen voor de laatste controle.

Redaktie.

Excursie zaterdag 1 juni a.s. naar Schöppingen en Welbergen

Het is ons gelukt, een naar ons idee zeer interessante middagtrip samen te stellen naar het naburige Münsterland, naar twee mooi gelegen plekjes, die een bezoek zeer de moeite waard zijn, vooral ook vanwege de cultuur-historische verwantschap met Eibergen.

Kosten f 20,-- per persoon, excl. consumpties.
Vertrek 13.00 uur. Terug in Eibergen ca. 19.00 uur.

Opstapplaatsen:
Eibergen: Ned. Hervormde kerk, Grotestraat.
Rekken : Café Kerkemeijer, Rekkenseweg 44.
Aanmelden door inzending van bijgevoegde strook of telefonisch bij Annie Busink, tel. 0545-471498 of Henk Braakman, tel. 0545-431671.

Schöppingen. Samen met Eibergen uniek.
Allereerst is daar het stadje Schöppingen, waar zich in de kerk een serie wandschilderingen bevindt, een zg. "apostelgalerij" die grote overeenkomst vertoont met die in de Eibergse Hervormde kerk. Het is slechts bij enkele ingewijden bekend, hoe uniek de apostelgalerij in de Hervormde kerk van Eibergen is in Europa. En nog minder mensen weten van de even unieke serie in Schöppingen.
Nauwelijks elders komt dit soort wandschilderingen in kerken voor. Wie de schilderingen in Schöppingen en Eibergen in ogenschouw neemt, merkt onmiddellijk de overeenkomst op. Ze zijn op dezelfde wijze vervaardigd, (als zg. secco's en niet als fresco's) en in dezelfde tijd, (± 1515). Het vermoeden dat in ca. 1515 de Eibergse wandschilderingen door Westfaalse kunstenaars zijn aangebracht, wordt in Schöppingen bevestigd.
Naast overeenkomst echter, is er ook verschil en dat maakt een bezoek aan Schöppingen zo boeiend. Niet alleen zijn de schilderingen daar (inmiddels al twee maal gerestaureerd) minder door de kalk aangetast geweest, maar de zwierige linten rond de hoofden van de twaalf apostelen maken duidelijk, waarom de apostelen daar zijn afgebeeld. Ze personifiëren de zg. apostolische geloofsbelijdenis, die immers twaalf artikelen omvat. Bovendien zijn in Schöppingen boven de rij apostelen twaalf profeten uit het Oude Testamenet afgebeeld (ter halver hoogte) met profetische voorzeggingen, die de eenheid van Oude en Nieuwe Testament moeten benadrukken.
Pastoor Bröker, die we ontmoetten, verheugt zich al op ons bezoek. Hij was enthousiast te horen van de verwantschap tussen zijn en onze kerk. Hij riep ons in het weggaan in het Nederlands toe: "Graag tot Ziens!"
N.B. Vanwege de verwantschap van de wandschilderingen met die in de N.H. Kerk te Eibergen, is er vanaf 12.30 uur de gelegenheid deze vooraf te bezichtigen

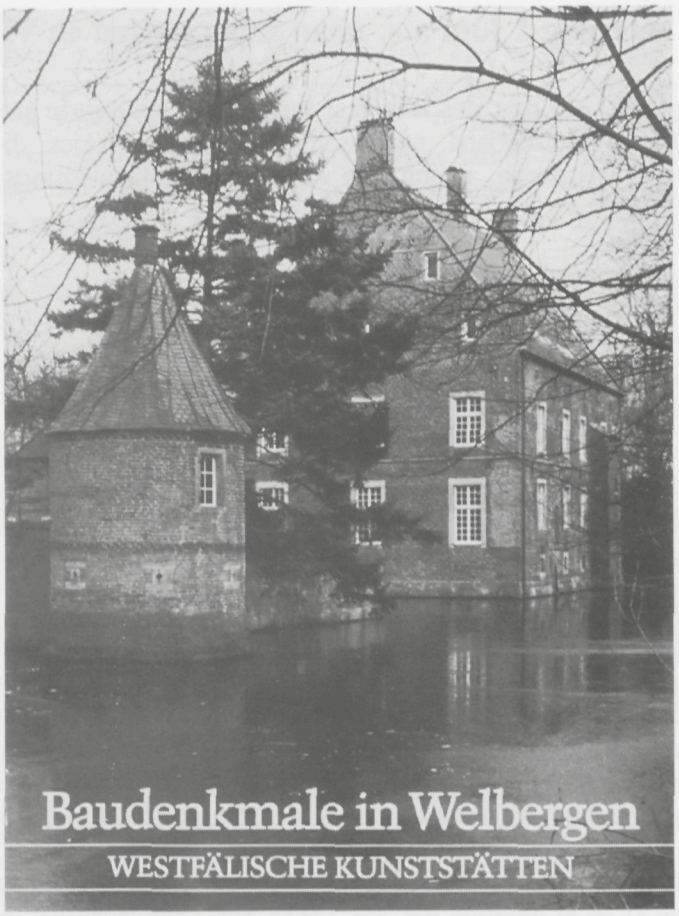

Haus Welbergen. Haus der Verständigung.

Na Schöppingen is ons tweede doel Haus Welbergen, op slechts enkele kilometers van Schöppingen gelegen. Haus Welbergen is een kleine "Wasserburg", één van de tientallen van dit soort kastelen en havezaten in Münsterland.

Het is omgeven door een gracht en ligt in een mooie, bosrijke omgeving, waarin het prettig wandelen is en waar o.a. ook een watermolen te vinden is en een prachtig restaurant "Alter Posthof", helemaal opgetrokken in vakwerkbouw. Het is er heerlijk toeven bij een kannetje koffie en aardbeigebak (groot, groot, groot).

Niet alleen de omgeving van Haus Welbergen is interessant, ook het interieur is een bezoek waard, mede dank zij de prettige rondleiding van de Kastellanin, met wie wij kennis maakten.

Het huis, ontstaan in de 12e eeuw, is geen museum. Het wordt bewoond en wordt regelmatig gebruikt voor wetenschappelijke en culturele doeleinden. Het is in 1929 eigendom geworden van mevrouw Bertha Jordaan-van Heek, en dus door afstamming en huwelijk nauw verbonden met twee bekende textielfabrikantenfamilies uit Twente.

Haus Welbergen. Geschilderd door Theobald von Oer, omstreeks 1860.

Kort voor haar dood in 1959 heeft ze het huis met bossen, landerijen enz., omvattende 375 ha ondergebracht in de Jordaan-van Heek stichting, met als doelstelling de instandhouding van Haus Welbergen als historisch bouwwerk en het te gebruiken als vergaderplaats voor werkgroepen, die zich bezig houden met het behoud van natuur en landschap en cultuur van de streek en voor de uitwisseling van kunst en wetenschap tussen Nederland en Duitsland. Als zodanig is het regelmatig in gebruik en het maakt dan ook geen muffe indruk, al is het zevenhonderd jaar oud.

We hopen, dat dit korte overzicht velen enthousiast zal maken, zodat we op 1 juni met een bus vol mensen naar Schöppingen en Welbergen zullen gaan. Wij, die alles in winterkleed in ogenschouw namen, verheugen ons bijzonder op de trip in lentetijd. De deelnemers ontvangen van te voren uitgebreider informatie en we hopen in de bus en ter plaatse nog een heleboel uitleg te kunnen geven. Bovendien zullen we zorgen, dat de in het Duits gegeven uitleg meteen zal worden vertaald in het Nederlands.

We zien met verwachting uw aanmelding uiterlijk 15 mei 1996 tegemoet.
De kosten dient u op 1 juni tijdens de reis te voldoen.

De Commissie,
Annie Busink, Henk Braakman, Hennie Wesselink.

Woonhuis van de familie Gijsbers in de Grotestraat. De "scheve" deur zou het bewijs zijn dat er gracht is geweest.

Museumstukken uit Museum De Scheper

Bandschoenen uit de 17e eeuw

Toen eind zeventiger jaren in de Kluiversgang graafwerk werd verricht ten behoevan de bouw van het winkelcentrum daar en in 1986 aan de overkant voor de bouw van het nieuwe gemeentekantoor, sloeg ons bestuurslid en amateur-archeoloog Herman Schepers de werkzaamheden gespannen gade, in de hoop, dat het graafwerk oudheidkundige vondsten zou opleveren. Immers, het waren historische plekjes, waar toen gegraven werd. Op de plek van het gemeentehuis moet vroeger een borg gestaan hebben. In ons boek "Acht Eeuwen Heerlijk Eibergen" wordt uitvoerig verteld over de Hof en de Borg van Eibergen (blz. 25 ev) en de gracht om de Borg, de zogenaamde Borggraven, waarvan het huidige makelaarskantoor Wormgoor de naam levendig houdt.

De opgravingen in 1986 hebben aangetoond, dat de Borg van ca 500 tot in de 15e eeuw doorlopend bewoond moet zijn geweest. De gracht er omheen moet 6 meter breed en ook 6 meter diep zijn geweest. Die diepte was, gezien de hoogte van de terp, waarop de Borg stond, ook wel nodig om te voorkomen, dat de gracht leeg liep in de Berkel. Volgens Herman Schepers moet de gracht tegen het midden van de 16e eeuw zijn gedempt.

De gracht liep ongeveer daar, waar nu de seniorenwoningen naast het gemeentehuis staan. Vroeger stond daar een groot herenhuis, tot na de tweede wereldoorlog bewoond door de familie Gijsbers.

Deze woning had een voordeur, "die er scheef in hing". "Geen wonder", zei men in Eibergen, "want door zat vrogger de grachte onder". Of die inmiddels al vierhonderd jaar geleden gedempte gracht de oorzaak van de verzakking was, laten we in het midden, het gezegde bewijst wel, dat de volksmond er van uitging, dat er vroeger in Eibergen een borg gestaan heeft, compleet met een gracht er omheen.

Dat de woning van Gijsbers een "scheve" deur had, bewijst de foto, die Herman Schepers in zijn bezit heeft en die we hiernaast afdrukken.

Leder van Eibergen

Het is altijd een gewoonte van mensen geweest, om gebruiksvoorwerpen, die men afdankte, weg te gooien, bij voorkeur op de bodem van grachten, sloten en rivieren. Herman Schepers werd dan ook niet teleurgesteld, toen er graafwerk werd verricht op de plek, waar volgens hem vroeger de Borggraven was geweest. Hij vond niet alleen aardewerk uit vroeger eeuwen op de bodem, maar ook stukken leer, wel dertig, en een aantal ervan waren min of meer complete schoenen. Hij zond ze ter determinatie naar de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, die per brief van september 1995 het volgende over het in Eibergen gevonden leder schreef:

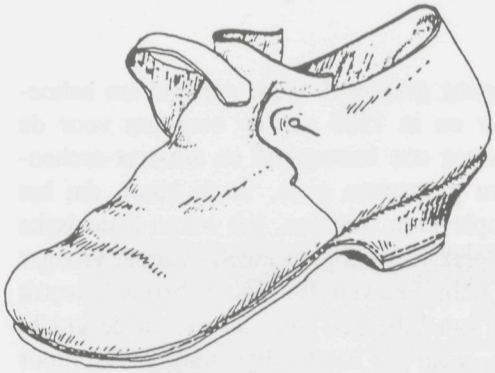

Gespschoen met beklede houthak. Hierbij hoort een gesp met knoppen. Reconstructietekening. (uit: Deventer Jaarboek 1992)

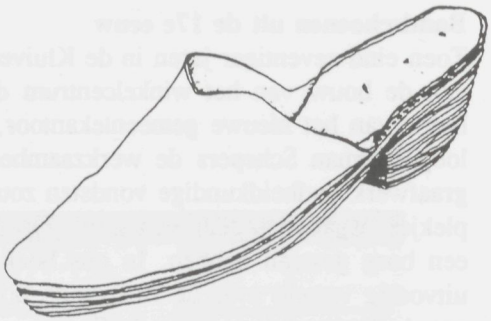

Een tot muil versneden bandschoen. Tekening naar gerestaureerd exemplaar. (uit: Deventer Jaarboek 1992)

Het leder is uit de tweede helft 17e eeuw.
Er is één zool herkenbaar als afkomstig uit periode 1600-1625. Gezien de maten van de aanwezige binnenzolen zijn er mannen-vrouwen- en kinderschoenen.
Alle schoenen zijn van hetzelfde type, de z.g. bandschoen. Alles is van rundleder. Er zijn vier min of meer complete schoenen (=zoveel leder dat van alle onderdelen van elke schoen wel iets aanwezig is). Verder de kap (voorblad) van muil. Van een schoen werd het hielleder afgesneden zodat een soort muil overbleef. Er zijn hakken en lederlagen en hakken met beklede houtkern. De meeste schoenen zijn gewoon randgenaaid, een enkele heeft een rolrand.
Determinatie is verricht op droog (verdroogd) leder. Er zijn sterke overeenkomsten met schoenen gevonden in Deventer. (Zie Deventer Jaarboek 1992).

September 1995

O. Goubitz
Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek
Afdeling Conservering Organische Materialen

Overzicht gedetermineerd leder van Eibergen

Leder Eibergen

1- Tot muil versneden 17e-eeuwse schoen. Deel loopzool mist. Maat 26.
2- Bijna complete 17e eeuwse schoen. Voorblad met 2x2 vetergaten. Lederhak. Stompe neus.
3- Binnenzool met deel van hakovertrek. 17e eeuw.

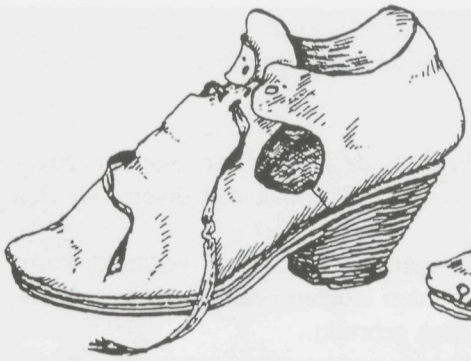

Bandschoen met vetersluiting en hoge lederhak. Tekening naar gerestaureerde schoen. (uit: Deventer Jaarboek 1992)

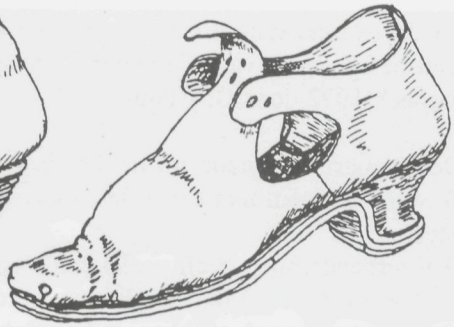

Bandschoen met beklede houthak. Tekening naar gerestaureerde schoen. (uit: Deventer Jaarboek 1992)

4- Zoolwerk van 17e 3. schoen.
5- Zoolwerk en voorblad 17e eeuwse damesschoen met grote open zijden.
6- Binnenzool en tussenzool. 17e eeuw.
7- Zoolwerk, voorblad en hielversteviging. En kinderzooltje en hieldeel met houtvulling en overtrek.
8- 17e eeuwse bandschoen (zeer slecht)
9- Lederhak en hieldeel 17e eeuwse schoen. Hak is houtgepend.
10- Binnenzool fragment.
11- Fragment van 17e eeuwse schoen.
12- Kapleder van muil.
13- Stuk loopzool, houthak met overtrek, hielband. 17e eeuw.
14- Bovenleden bv. 17e eeuwse schoen.
15- Onderdelen van 17e eeuws schoeisel.
16- Binnenzool, tussenzool, loopzool, randen en bovenlederfragmenten van 17e eeuwse schoen.
17- Diverse schoenonderdelen w.o. randen.
18- Voorblad van 17e eeuwse damesschoen met open zijden. 2x2 vetergaten.
19- Zoolwerk 17e eeuws schoentje, ca. maat 23.
20- Voorblad en hakdeel (houtgepend) van 17e eeuwse schoen.
21- Lederhak (gepend) 17e eeuws. (3 ijzeren nagels tussen de houtpennen)
22- Voorblad van kleine bandschoen met 2x2 vetergaten (t).
24- Diverse schoenfragmenten, 17e eeuw.
25- 17e eeuws zoolwerk (t).
26- Fragmenten van grote en zeer kleine 17e eeuwse schoenen (t).
27- Binnenzool en hak 17e eeuwse kinderschoen (t).
28- Fragment van schoen met houthak.
29- Fragment van 17e eeuwse schoen, jeugdmaat.
30- Hakdeel van zool van 17e eeuwse schoen.

Gezien de overeenkomsten met gevonden bandschoenen uit Deventer, geven we hier een beschrijving van 17e eeuwse schoeisel, zoals gepubliceerd in het Deventer Jaarboek 1992 door O. Goubitz.

"De belangrijkste mode uit de 17e eeuw is de bandschoen, die aanvankelijk werd gesloten met een veter, maar rond 1700 ook met diverse soorten gespen.
De veterbandschoen heeft veelal een elegant model dat nog versterkt wordt door de hoge hak. Voor de sluiting werden lederen veters, geweven bandveters, linten en ook strikken en koorden gebruikt.
Deze veters worden zelden bij de schoenen aangetroffen, maar via schilderijen uit die tijd weten we, welke veters gebruikt werden.
Deze schoenen hebben een hoge hak, die is opgebouwd uit circa twintig laagjes leder. Ook komen hakvormen voor, waarbij de kern van hout is en bekleed met een dun lederen overtrek.
De zool loopt vanaf de teen door onder de gehele voet, bedekt de hak aan de voorzijde en daarna aan de onderzijde. Deze schoen heeft bovendien nog een tussenzool, die eveneens langs hakfront en hakonderzijde loopt. Als bijzonderheden heeft deze schoen een extra spitse neus en twee gaatjes in elk der beide bandeinden. Om deze spitse neus in vorm te houden, is onder het leder van de neus een extra stevige lederneus aangebracht;
17e eeuwse statieportretten zijn bij uitstek een bron voor het herkennen en dateren van deze schoenmode. De personen staan er in vol ornaat op en ten voeten uit. Maar ook schilderijen van bijvoorbeeld Jan Steen, voor de mode van de middenklasse, en de etsen van Adriaan Brouwer of Adriaan van Ostade voor de lagere klassen, zijn dankbare bronnen. Daaruit blijkt ook, dat mannen en vrouwen deze modellen droegen, ongeacht of ze lederen hakken hadden of beklede houthakken, zoals bijvoorbeeld prenten van Willem Buytewech bewijzen.
De kinderschoenen uit die tijd volgen dezelfde mode, al waren de hakken veel minder hoog dan de schoenen van hun ouders.

Het zal duidelijk zijn, dat we met Herman Schepers trots zijn op deze vondsten, die een verrijking zijn van de nog steeds groeiende collectie van ons Eibergs museum.

Redactie.

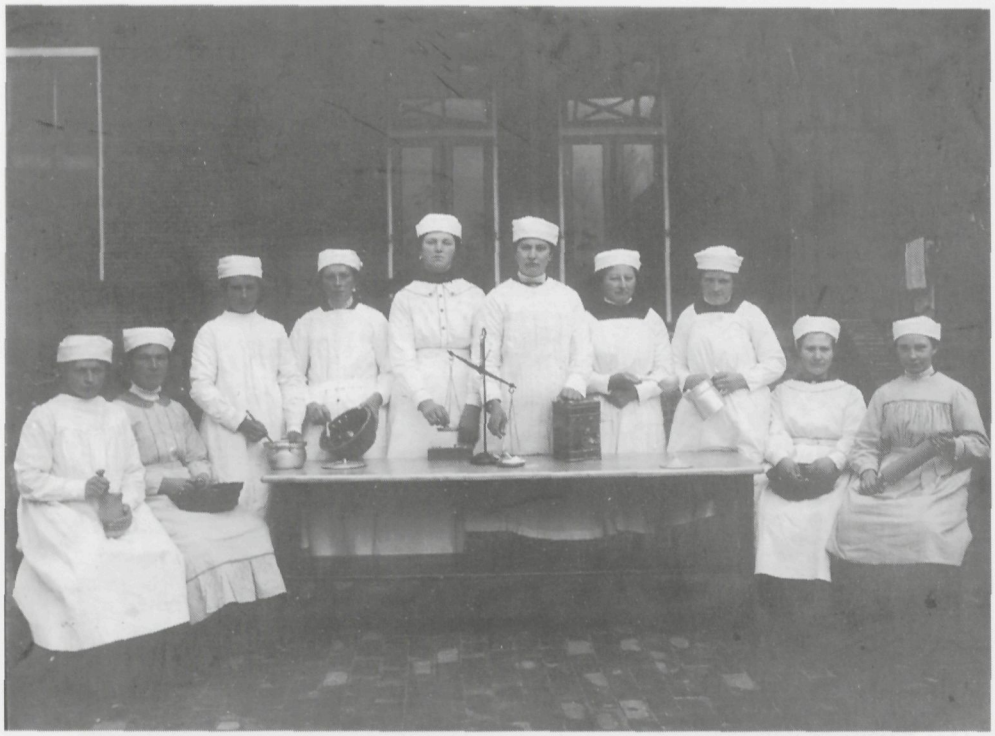

Ditmaal doen we weer een beroep op onze lezers in Beltrum. Het gaat om een gezelschap dames gefotografeerd in de veertiger of vijftiger jaren. Allemaal keurig in een witte schort met in hun handen keukengereedschap. Het gaat van vijzel tot deegrol, wat kan duiden op een kookles, maar zeker weten doen we het niet. Wij vragen dan ook:

- Welke personen staan op deze foto afgebeeld?
- Wanneer is deze foto gemaakt?
- Wie kan wat meer vertellen over wat de dames doen?

Reacties gaarne aan: M. Verheijen-Klein Gebbinck.
Bruggertweg 2, 7156 NB Beltrum.
Tel. 0544-481900

Ons 'Zoekplaatje' in nummer 23 van oktober 1994 was een moeilijke. De reacties bleven uit. Vandaar dat afgelopen zomer Willy Gelinck uit Zwolle er op uit ging om te proberen toch de namen van de klassefoto te weten te komen, en dat is hem gelukt, dankzij de hulp van de dames Terbraak- Te Vogt en Bomers-Piepers. Het gaat om een schoolfoto van de Openbare School in de buurtschap Zwolle gemaakt in 1914.

Zittend voorste rij v.l.n.r.:(10 pers)

1. Dina de Bakker
2. Mina te Vocht
3. Willie Reirink
4. Bernard Heming
5. Mina Rörink
6. Hendrik te Brake "Snippert"
7. Gerard Schulinkamp
8. Willem Reirink "Boers"
9. Herman Rörink
10. Hendrik te Focht

Middelste rij v.l.n.r.:(14 pers)

11. Jo Harbers
12. Anna Halleriet
13. Hetty Lagenschaar
14. Bernard Reyerink
15. Anna Leering
16. Bernard Bomers
17. Gerard te Focht
18. Gerard Heming
19. Jan Slotboom
20. Dorus Harbers
21. Frans te Brake "Snippert"
22. Jan Roes
23. Jan Reirink
24. Pietje Engel

Achterste rij v.l.n.r.(21 pers)

25. Meester Engel
26. Mimi Lagenschaar (voor de meester)
27. Theodor Heming.
28. Mina Schulingkamp
29. Hendrik Harbers
30. Toon Bomers"Leeftink"
31. Toone te Braake
32. Hendrik te Boome
33. Jan Wielens.
34. Gerrie Slotboom.
35. Anna de Reus (tussen)
36. Rika Slotboom
37. Herman te Braake
38. Dien de Reus
39. Leida de Bakker
40. Gerard te Braake
41. Hendrik Gelinck
42. Hanneken Röring
43. Herman Berendsen
44. Johan te Braake
45. Juffrouw Olthof

Joh. Baake

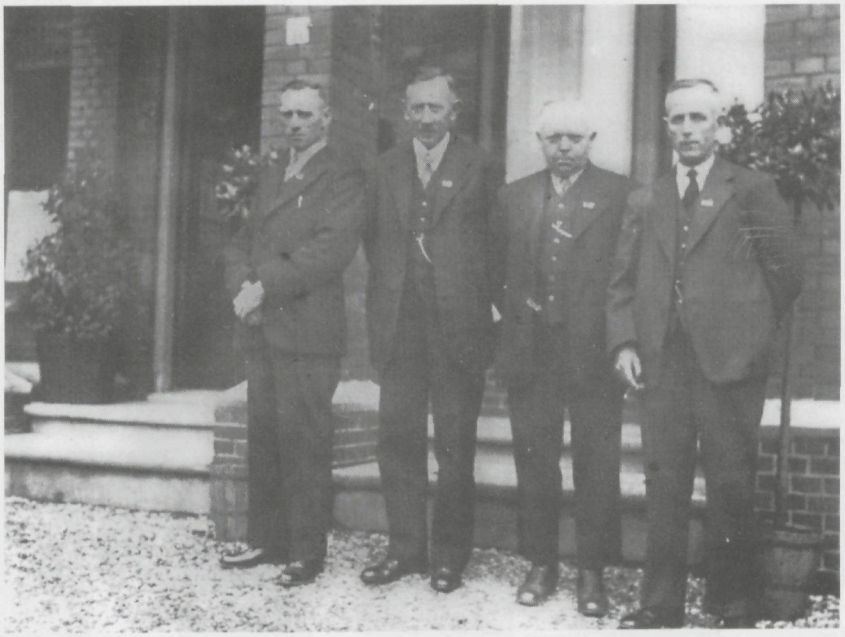

In een oud foto-album van de familie Markerink "Kammeyer" trof ik deze foto aan. Vier heren, statig in een driedelig pak, poserend voor waarschijnlijk de Villa Smits, thans gemeentehuis in de Grotestraat. Wie kan mij helpen aan de namen en wat deden zij daar?

Reakties aan Joh. Baake, Nieuwenhuizenstr. 5, 7161 VB Neede. Tel.0545-294001

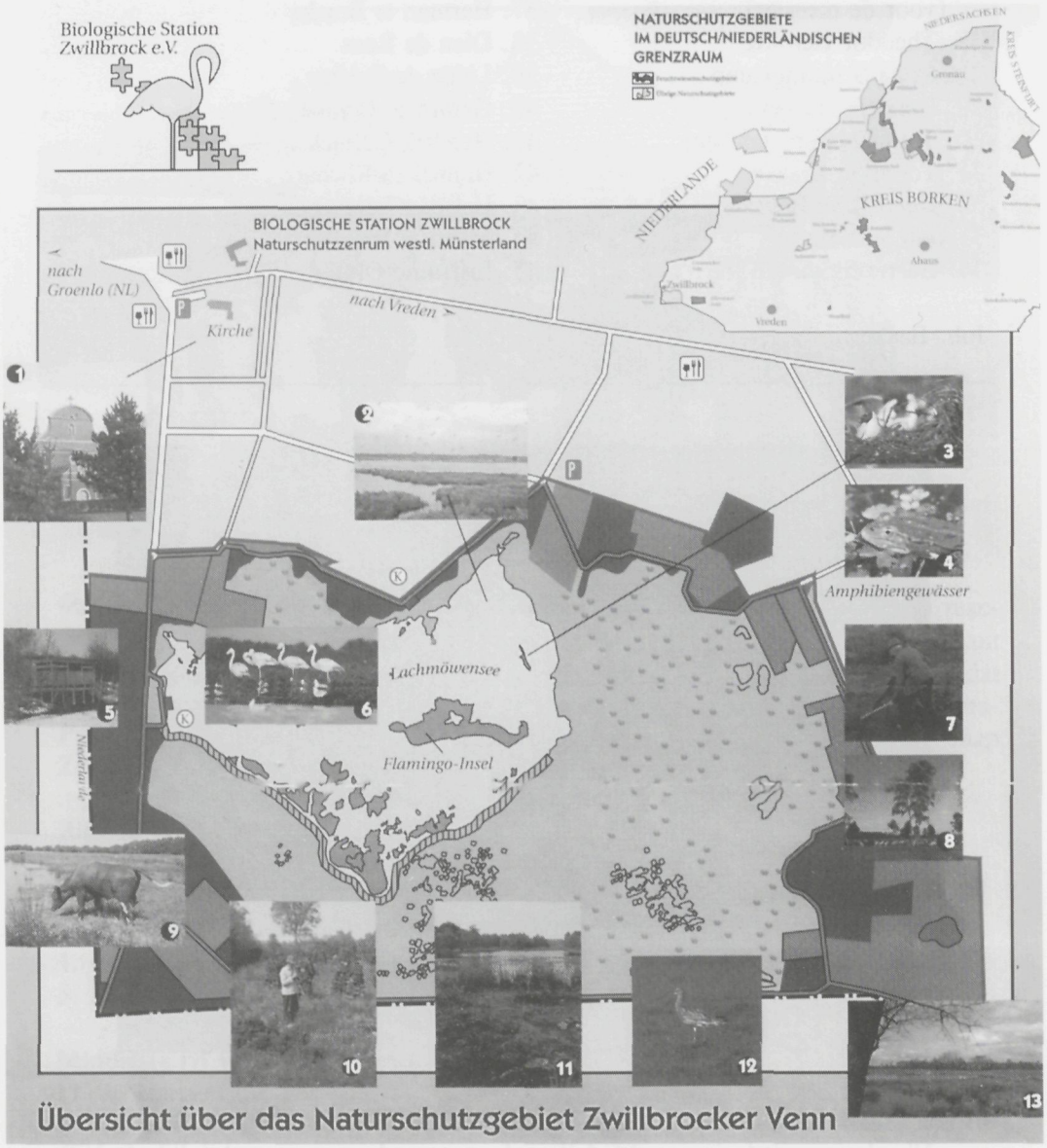

Übersicht über das Naturschutzgebiet Zwillbrocker Venn

Oorzaak Sterfte onder Flamingo's in Zwilbroekerveen

In hoofdstuk 16 van "KOM VANAVOND MET VERHALEN" over Eibergen in Oorlogstijd deel 3, (1995) vertelde ik van de Engelse Lancaster bommenwerper, die in de nacht van 22 op 23 juni 1944 boven Zwilbroek werd neergeschoten door een Duitse nachtjager.
Van de bemanning van de Lancaster, zes Australiërs en één Schot, vond men van vijf man stoffelijke resten en identiteitsplaatjes. Van de overige twee, de radiotegrafist, John Galloway Stewart en de air-bomber (bommenrichter) Bernard Sutton vond men geen spoor.

De eerste is hoogstwaarschijnlijk in het Zwilbroekerveen terecht gekomen en gezien de conserverende werking van veen, waarvan de gevonden veenlijken in Denemarken een bewijs zijn, zou het mogelijk zijn, dat zijn lijk daar nog steeds in de bodem rust, aldus Wolfgang Schwöppe, de beheerder-bioloog van het Zwilbroekerveen. Ondanks de speurzin van de oprichters en beheerders van het AVOG's Crash Museum in Lievelde, de heren Monasso, Geerdink en Mateman, waarbij ze zelfs een vliegtuigje inschakelden, van waaruit het veen werd gefotografeerd, en ook de aanwijzingen van een helderziende, is tot heden het stoffelijk overschot van sergeant Stewart nooit gevonden.
Wel vonden de speurders in het Zwilbroekerveen vliegtuigresten van aluminium en deze vondsten leidden een jaar of acht geleden tot een merkwaardige ontdekking.
In het veen leeft een flamingo-kolonie en dat is heel bijzonder, want flamingo's met hun roze getinte veren behoren niet tot onze fauna. Ze horen eigenlijk thuis in Zuid-Europa, Azië en Afrika. In onze streken is de flamingo een "dwaalgast", die slechts zeer sporadisch voorkomt. De "steltzwaan", zoals hij in Vlaanderen wordt genoemd, is een waadvogel, die zijn voedsel, allerlei kleine waterdieren, vindt langs de oevers van ondiepe wateren. Hij nestelt op de grond; het nest, van modder gemaakt, is kogelvormig met daarin een holte als de krater van een vulkaan. Daarin worden de eieren gelegd, meestal maar één, hoogstens twee.

Dat de flamingo's zich in het Zwilbroekerveen op voor hen "vreemd" grondgebied bevinden, blijkt, als men hun verenpak beziet. De flamingo is een trekvogel. De "zwilbroekse" exemplaren overwinteren in het Scheldegebied in Zuid-West Nederland. Als ze in het voorjaar in het veen terugkeren, is hun verenpak mooi roze getint. In de loop van de zomer verdwijnt allengs de roze tint en worden de veren eentoniger grijs-wit van kleur.
Dit is, aldus Wolfgang Schwöppe, de beheerder/bioloog van het veen, het gevolg van het voedsel daar. Dat is wel genoeg om van te leven, maar het bevat niet de stoffen, zoals bijvoorbeeld carotine, die voor de roodkleuring van de veren zorgen en wel in het voedsel zitten, dat ze aan de zeekust vinden.
Als de flamingo-trek in de herfst begint, zijn de jongen over het algemeen reeds

zo groot en sterk, dat ze de trektocht aankunnen. Maar een klein aantal, nog te jong of achtergebleven in de groei, waarvan men vreesde, dat ze de trektocht niet zouden overleven, werd door de biologen tijdig gevangen en naar de dierentuin in Frankfurt of Münster gebracht, waar men van deze "achterblijvertjes" zo'n 80% in leven wist te houden. Om de doodsoorzaak van de gestorven jonge flamingo's te weten te komen, werd er op de dode exemplaren sectie verricht. Het bleek in alle gevallen, dat zich in de magen van deze flamingo's aluminiumdeeltjes bevonden. Rara, hoe kon dat. In Frankfurt had men geen verklaring voor dit verschijnsel en aanvankelijk Wolfgang Schwöppe ook niet.
Totdat hem na een aantal jaren een licht opging. Hij wist van de door Monasso, Geerdink en Mateman gevonden aluminium vliegtuigresten in het Zwilbroekerveen. Het kon dus niet anders, of de flamingo's hadden bij het grondelen met hun snavels in de ondiepe bodem van de veenplas aluminiumdeeltjes naar binnen gekregen. De crash van het Australische vliegtuig bleek na meer dan veertig jaar de oorzaak te zijn van de sterfte onder de flamingo's in het Zwilbroekerveen.

De wonderbaarlijke landing van Bernard Sutton opgelost
De tweede inzittende van de Lancaster, waarvan men geen spoor vond, was de bommenrichter Bernard Sutton.
Op bladzijde 176 van KOM VANAVOND MET VERHALEN, deel 3 opperde ik, dat hij als door een wonder uit de laag vliegende bommenwerper had weten te springen en in het veen terecht gekomen zou zijn. Deze gedachte blijkt onjuist. De redding van Sutton verliep heel anders.
Bernard Sutton, in Eibergen geholpen door mensen, die geen of nauwelijks een woord Engels verstonden, heeft na zijn thuiskomst in Australië zijn reddingsverhaal kunnen doen. Aan zijn eigen familie en aan de families van de vijf omgekomen Australische bemanningsleden van "zijn" Lancaster.
En zo weten we vrij nauwkeurig, wat zich tijdens het luchtgevecht boven Zwilbroek heeft afgespeeld in die nacht van 22/23 juni 1944. De Duitse jager, handelend volgens de taktiek van de aanvaller, zal de bommenwerper van achteren genaderd zijn en in rechte lijn achter de bommenwerper aanjagend, zijn schoten hebben afgevuurd.
Daarbij moeten de rugschutter en de staartschutter dodelijk getroffen zijn (die bevonden zich bij een aanval van achteren in een zeer kwetsbare positie) en pas daarna kreeg de bommenwerper een of meer voltreffers, waardoor het vliegtuig hoog in de lucht explodeerde. Of alle vijf nog in leven zijnde bemanningsleden toen uit het vliegtuig geslingerd zijn, zullen we nooit weten. Men vond drie dode lichamen in de omgeving van het neergestorte vliegtuig en weken later, bij de opruimingswerkzaamheden onder het vliegtuig nog lichaamsresten van doden, doch slechts twee identiteitsplaatjes tussen de resten. De identiteitsplaatjes van Stewart en Sutton ontbraken. Zoals we weten, ontbreekt tot op vandaag elk spoor van boordwerktuigkundige Stewart.
De redding van Bernard Sutton is haast een godswonder. Hij had kans gezien,

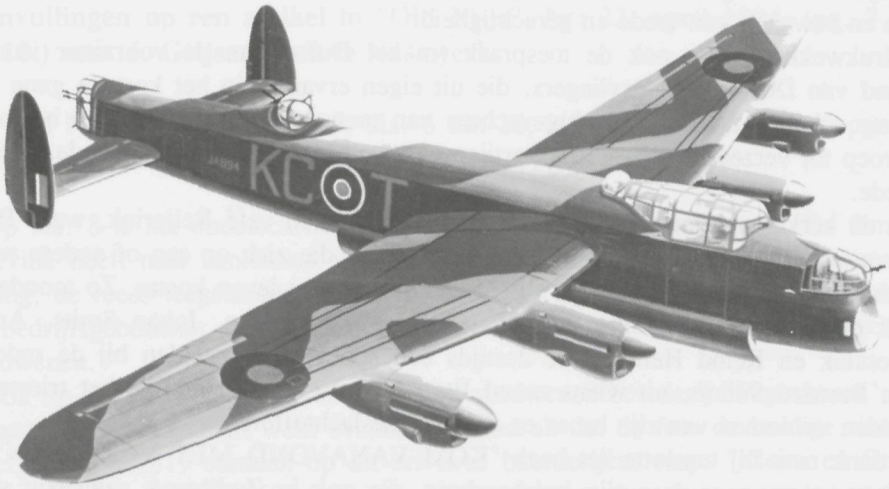

Een Lancaster bommenwerper die waarschijnlijk in het Zwilbroekerveen is terechtgekomen in de nacht van 22 op 23 juni 1944.

zijn schutterskoepel te verlaten, toen het vliegtuig was aangeschoten. Echter, niet met de parachute om zijn middel gegespt. Hij sprong, met de parachutegordel om zijn arm geklemd. Met de andere hand zag hij desondanks kans, het koord te hanteren, zodat de parachute openging. Hij kwam aan de grond in de buurt van Zwolle. Hoe hij vanaf Beusink aan de Boerijendijk door Johan Smits en anderen uit Eibergen en Lichtenvoorde verder werd geholpen, staat beschreven in hoofdstuk 16, "DE WEG NAAR DE VRIJHEID".

Slachtoffers van de crash na vijftig jaar herdacht

Dat ook in Australië de herinnering aan de oorlogsslachtoffers in ere wordt gehouden, bleek op 14 oktober j.l. tijdens een R.K. memoriedienst, die geleid werd door de Australische priester Peter Luton, een broer van één van de zes bemanningsleden, die omkwamen in de nacht van 22/23 juni 1944.

Samen met een groep Duitse genodigden, waaronder leden van de Duitse Bond van Oorlogsvliegers en enkele Nederlandse gasten, waaronder een vijftal afkomstig uit Eibergen, was ik in de gelegenheid, deze dienst bij te wonen.

Hoewel de hele liturgie en de herdenkingspredikatie in het Engels werd uitgesproken en daardoor niet in details te verstaan, kwamen we onder de indruk van deze plechtigheid, temeer daar een portretfoto vooraan in de kerk de herinnering wakker hield aan de omgekomen Don(ovan) Luton, navigator van de verongelukte bommenwerper.

De foto toonde weer eens, hoe jong de vliegers waren, die in de mensen verslindende luchtoorlog hun leven gaven. De toespraak, geënt op het vredesvisioen van

Jesaja en de bergrede uit het evangelie van Mattheus, handelde over het bevorderen en bewaken van vrede en gerechtigheid.
Indrukwekkend was ook de toespraak (in het Duits) van de voorzitter van de Bond van Duitse Oorlogsvliegers, die uit eigen ervaring in het kort de gang van zaken schetste tijdens de luchtgevechten van toen en eindigde met een bewogen oproep tot verzoening tussen de partijen van weleer en tot werken aan de wereldvrede.
Na de kerkdienst was er een besloten bijeenkomst in café Reijerink, waar Peter Luton ongedwongen omging met de aanwezigen, die zich op een of andere wijze betrokken voelden bij de crash, die aan zijn broer het leven kostte. Zo toonde hij ook oprechte belangstelling voor de Eibergse aanwezigen, Johan Smits, Anton Geessink en Reind Heinen, die destijds een actieve rol speelden bij de redding van Bernard Sutton, uit wiens mond Peter Luton en diens familie het trieste lot hadden vernomen van zijn broer en diens medeslachtoffers.
In dank nam hij tenslotte het boek "KOM VANAVOND MET VERHALEN" in ontvangst, temeer, daar zijn huishoudster, die ook in Zwilbroek aanwezig was, een Nederlandse bleek te zijn, zodat ze hem kan voorlezen, wat er in het boek wordt verhaald over de crash van 23 juni 1944.

E.H. Wesselink

Boerderijnamen in Rekken, deel 2.

Aanvullingen op een artikel in "Old Ni-js", Nr: 22; april 1994. (pg. 7, 9, en 10.) van J. Grijsen en B te Vaarwerk.

In "Old Ni'js" nr: 26 van 1995, blz. 6 t/m 21, is bovenvermeld artikel opgenomen. Door attente lezers werden wij gewezen op enkele onjuistheden.

- Op blz. 8 is het onderschrift bij de boerderij "De Helle" niet juist. De familie Boevink heeft naar aanleiding van de ruilverkaveling te Rekken, in de jaren zeventig, de reeds leegstaande boerderij gekocht en op het erf een nieuw woonhuis en bedrijfsgebouwen gesticht. De boerderij van de foto is in die periode geheel verdwenen.
- Ook op blz. 8 is een foto van inmiddels verdwenen boerderij "Pagenboom" geplaatst. Het onderschrift wekt eveneens de indruk dat de foto de huidige situatie weergeeft. In 1819 stonden op dit erf twee boerderijen; resp. "Klein- en Groot Holters". Omstreeks 1860 zijn beide boerenplaatsen eigendom geworden van de familie Esselink. Zie verder de tekst onder "Klein Holters" op blz. 7 van het vorige "Old-Ni'js".

Het heeft verwarring gewekt dat sommige, toch al zeer oude boerderijen, niet in genoemd overzicht waren vermeld. De keuze is gemaakt om te beginnen met de woonsteden die tussen 1819 en 1825 in het bevolkingregister van Rekken voorkwamen. Het voornemen bestaat ook de overige boerderijen en woonhuizen met een respectabel verleden in een overzicht op te nemen.
Hoezeer men ook zijn best doet, er zullen altijd onjuistheden en tekortkomingen worden geconstateerd. Ik tracht het te voorkomen door zoveel mogelijk direct betrokkenen en andere ingewijden vooraf te raadplegen. Een dringend verzoek: laat mij weten als naar uw idee nog aanvullingen of wijzigingen wenselijk zijn. Graag kom ik met u praten over het een en ander. Bij voorbaat dank.
Nu volgt het tweede deel van bovenvermeld artikel; zie voor het 1e deel: "Old Ni'js" nr: 26, december 1995.

"Krosehuis" **Nr:196.** (22)
Zie ook opmerkingen bij nr: 196 hiervoor.

"Oldenkotte" **Nr:197.** (47)
Adres: Den Borgweg 20; T.J.M. ten Brinke.
Bew. 1819; Jan Willem Koniger, geb. 24 okt 1758 te Rekken en zijn echtg. Janna Elisabeth Oldenkotte.
Op Nr: 197a woont Johannes Theodorus van Hemert, geb. 21 jan 1785 te Den Bosch, ontvanger.

"Wolfs" **Nr:198.** (77)
Adres: Wolfsweg 4; H.A. Snijders.
Bew. 1819; Jannes Wolfs, 15 juli 1747 te Eibergen en zijn echtg. Janna Vrielink, geboren 15 jan 1762 te Lünten.

"Harms" (nieuw) **Nr:199.** (15)
Adres: Den Borgweg 12; J.W. Antvelink.
Bew. 1819; Hendrik Jan IJsfordink, geb. 1 jan 1778 te Rekken en zijn echtg. Anna Geverink, geb. 1 dec 1777 te Vreden.In de 19e eeuw wordt het oude "Harms" afgebroken en elders in de omgeving weer opgebouwd. (Zie Nr: 179)

Opm: Het adres Den Borgweg 14 staat bekend als "Kleine Willem"; thans de woning van de fam. Meddeler, waarschijnlijk is deze naam afkomstig van een woning in de directe omgeving van **"Dieke"**; zie Nr: 225.

"Goorhuis" **Nr:200.** (16)
Adres: Den Borgweg 17; J.H. Reesing.
Bew. 1819; Jan IJsfordink, (ook Isfordink) geb. 1 jan 1770 te Rekken en zijn echtg. Maria te Raa, geb. 6 mei 1766 te Vreden. (In Rekken noemt men het "Goorman".)

"Krosenhuis" **Nr:201.** (105)
Afgebroken waarschijnlijk?
Bew. 1819; Gosewinus Henricus Hobing, geboren 23 sept 1784 te Vreden en zijn echtg. Gertrude ten Brummelhuis, geb. 17 juni 1792 te Haaksbergen.

"Deggerink" **Nr:202.** (67)
Adres: mogelijk Oldenkotseweg 11; B.H. Rotering.
Bew. 1819; Tone Lansink; geb. 24 nov 1776 te Rekken; tapper en zijn echtgenote Maria Kampers, geb. 24 juni 1785 te Vreden.
Opm: Dit huis stond misschien op de plek van het grenscafé bij Oldenkotte.

"Huttenhuis" **Nr:203.** (49 en 69)
Adres: Huttendijk 8; H.H.A. Aarnink.
Bew. 1819; Hermanus Karnebeek, geboren 23 feb 1772 te Vreden en zijn echtg. Maria Berendina Frederiks, geboren 24 juni 1786 te Vreden. Opm: Het is niet met zekerheid te zeggen waar het oorspronkelijke "Huttenhuis" heeft gestaan. Er zijn diverse verbouwingen en uitbreidingen tot stand gekomen. Meest waarschijnlijk is de situatie tegenover Het huidige adres Huttendijk 10. Ook is het niet uitgesloten dat de boerderij aan de Huttendijk 3, bekend in Rekken als de "Achterste Elfers" of "Horstman", het vroegere "Huttenhuis" is geweest.

"Elfers" **Nr:204.** (90)
Adres: Huttendijk 1; P.J. te Raa.
Bew. 1819; Gert Jan Elferink. geboren 15 oktober 1750 te Rekken en weduwnaar van Harmina Harms. Deze boerderij wordt ook wel de "Voorste Elfers" genoemd; door de familie te Raa is een 2e woning gebouwd, deze staat aan de Huttendijk 3; bekend onder de naam "Achterste Elfers". (zie ook Nr: 203)

"Nabers" **Nr:205.** (50)
Adres: niet bekend; mogelijk afgebroken.
Bew. 1819; Jan Hendrik Kots, geboren 15 sept 1764 te Vreden en zijn echtgenote Margaretha Elferink, geb. 14 maart 1766 te Rekken.

"Bisschop" **Nr:206.** (95)
Adres: mogelijk is dit Ruskesslatweg 1; thans bewoond door de familie Kuypers.
Bew. 1819; Berend Smits, geboren 6 feb 1785 te Rekken en zijn echtg. Hendrica Arendsen, geb. 27 nov 17?? te ???. Ook woont hier Antony Maasland, geb. 30 jan 1787 te Enschede, smid.
Opm: Aan de Huttendijk heeft vroeger een klein huisje gestaan, tussen "Gielink" en "Elfers"; waarschijnlijk een daglonerswoning behorende bij "Elfers". Dit zou ook "Bisschop" kunnen zijn. Het past beter in de volgorde van de nummering dan de veronderstelling dat dit huis aan de Slemphutterweg 3 zou staan. Daar woont nu: J.H. Tenkers.

"Geelink" **Nr:207.** (36)
Adres: Zuidrekkenseweg 32; Wed. H.J. Karnebeek.
Bew. 1819; Henricus Oldenkotte, geb. 8 sept 1772 te Vreden en zijn echtgenote Geertrui Rikkerink, geb. 26 dec 1789 te Haaksbergen. In het bevolkingsregister staat "Gielink".

"Holsman" **Nr:208.** (33)
Adres: Zuidrekkenseweg 30; G. te Velthuis en W. te Hoonte.
Bew. 1819; Dirk Holsman, (ook te Kulve) geboren 8 okt 1759 te Rekken en zijn echtg. Johanna Geertruida Schreurs, geb. 15 juni 1757 te Winterswijk.

"Meerink" **Nr:209.** (38)
Adres: Zuidrekkenseweg 17; C.J. Blaauboer.
Bew. 1819; Dirk Meerink, geb. 30 juni 1770 te Rekken en zijn echtg. Greetjen Oldenkotte, geb. 11 aug 1756 te Rekken, wed. van J. H. Meerink.
Opm: In Rekken ook bekend onder de naam **"De Roos"**, een familie die na 1819 de boerderij heeft bewoond.

"Huttenhuis" of "De Hutte"; Herman en Trui Karnebeek bij hun boerderij aan de grens, op de voorgrond is de grenssteen zichtbaar. Opname jaren tachtig. (nr:203)

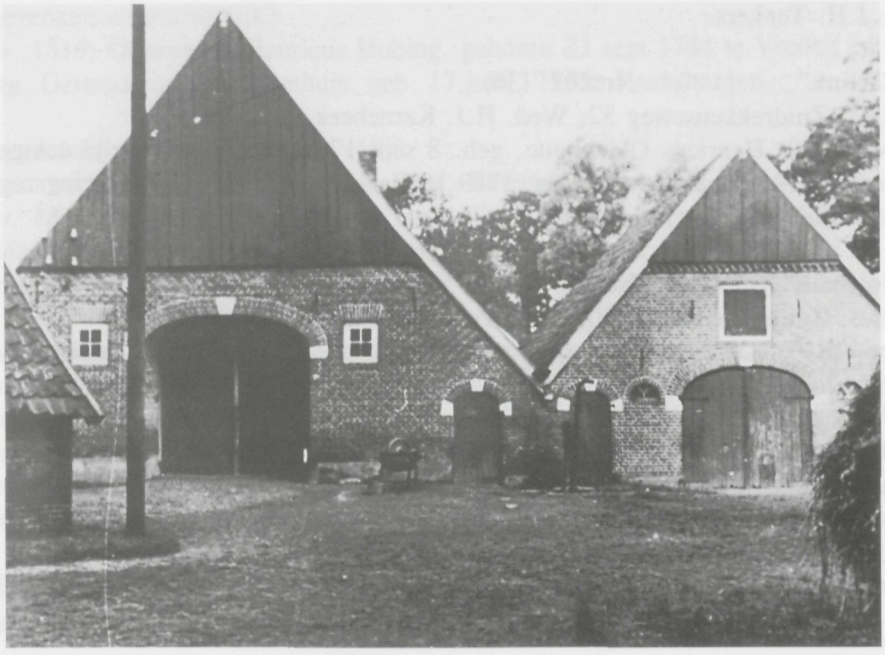

Boerderij "Elfers" (Veursten Elfers) aan het begin van de Huttendijk, foto ca. 1940 (nr:204)

"Vennevertlo" **Nr:210.** (9)
Adres: Zuidrekkenseweg 34; B.F. Vennevertloo.
Bew. 1819; Gerrit Vennevertlo, geboren 24 juni 1760 te Rekken en zijn echtg. Maria Berendina IJsfordink, geb. 2 sept 1770 te Rekken.
Opm: Er staat "Vonnevertlo", dat is een typefout. In Rekken noemt men deze boerderij "Den Toorn"; een verklaring luidt dat deze plaats bij hoge waterstanden van de Berkel droog bleef. Een andere verklaring is dat de fam Vennevertlo, uit Pruissen afkomstig, daar in een gebied woonden dat die naam droeg.

"Deeters" **Nr:211.** (92)
Adres: Ruskesslatweg 3; H.J. Remmelink.
Bew. 1819; Hermanus Gierkink, geb. 2 feb 1751 te Lichtenvoorde en zijn echtg. Grada Blankenburg, geb. 25 dec 1750 te Groenlo.

"Beumer" **Nr:212.** (32 en 86)
Adres: Zuidrekkenseweg 28; A.J. Forkink.
Bew. 1819; Gerrit Dirk Broekmolen, geboren 3 april 1779 te Rekken en zijn vrouw Hendrica Seggelink, geb. 9 nov 1801 te Ruurlo. Op Nr: 212a: (een nieuw huis ?) Jan Harm Broekmolen, geb. 15 dec 1781 te Rekken en zijn echtgenote Hendrica Jordens, geb. 3 juni 1800 te Eibergen.

"Spenke" **Nr:213.** (4)
Adres: Zuidrekkenseweg 15; W M. de Jong.
Bew. 1819; Derk Simens, geb. 15 feb 1745 te Rekken en zijn echtgenote Janna te Spenke, geb. 11 sept 1763 te Rekken.

"Spenke-kamer" **Nr:213a.** (naam komt in BR niet voor)
Adres: Zuidrekkenseweg 15; (zie Nr:213)
Bew. 1819; Johannes Stephanus van Hasz, geboren 11 jan 1753 te 's Heerenberg, molenaar of molenaarsknecht.
Opm: In de volksmond is dit "Spenkman"; oorspronkelijk was dit een huis voor meer dan één gezin, men sprak over "Spenke" en de "Spenke-kamer" of "Klein Spenke". Vermoedelijk is Nr 213a een deel van "Spenke".

"Geessink" **Nr:214.** (41) (naam komt in BR niet voor)
Adres: Vredensebaan 1; B.A. en J.G.A. Beusink.
Bew. 1819; Hendrik Geesink, geb. 2 feb 1739 te Varsseveld en weduwnaar van Engele Hulsman. Op Nr: 214a; Berend Smits, geb. 6 feb. 1785 te ???

"Liesenbosch" **Nr:215.** (44)
Adres: Lanneversweg 2; J G. Ordelman.
Bew.1819; Derk ter Heurne, geboren 8 dec 1754 te Rekken en weduwn. van Janna Lutjentankink, geb. ? te ?

"Kl. Heurne" **Nr:216.** (106)
Adres: Zuidrekkenseweg 13; J.H. Griesen.
Bew. 1819; Gerrit Jan Odink, 26 okt 1776 te Rekken; Herman Odink, geb. 22 jan 1783 te Rekken en zijn echtg. Aaltjen Holters, geb. 15 feb 1777 te Neede.
Ook op dit adres Jan Hendrik Reinders, geb. 7 feb 1796 te Lichtenvoorde en zijn echtg. Janna Engsink, geb. 11 juni 1788 te Rekken. Reinders is kleermaker en vertrekt voor 1825 naar Nr: 226. ("Bruggers")

"Groot Heurne" **Nr:217.** (12) (In Rekken "Heurneman")
Adres: Zuidrekkenseweg 20; G.J. te Veldhuis.
Bew. 1819; Gerrit J. ter Borg, geboren 3 feb 1752 te Rekken en echtg. Hermina ter Heurne, geboren 14 jan 1752 te Rekken. Nr: 217a: "Heurnerhuisjen": Jan B. Wientjes, geb. 4 sept 1790 te Rekken.

"Nijhuis" **Nr:218.** (58)
Adres: Zuidrekkenseweg 11; H.W.Th. Leusink.
Bew. 1819; Hendrik Abbink, 29 maart 1744 te Rekken en zijn echtgenote Mette Roossink, geb. 9 dec 1760 te Rekken.
Ook wonen hier Manes Simmelink, geb. 24 juli 1798 te Winterswijk en zijn echtg Catharina Schreurs, geb. 13 jan 1802.
Opm: In Rekken ook bekend als "Nijhuisman".

"Abbink" **Nr:219.** (59)
Adres: Diekerweg 1 en 1a; J.G. Abbink en Jan en Joke Abbink.
Bew.1819; Harmina Ruwhof, geb. 25 april 1745 te Rekken, weduwe van Hendrik Jan Abbink.

"Engsink" **Nr:220.** (13)
Adres: Diekerweg 2; J.W.G. Tenkink.
Bew. 1819; Gerrit Engsink, geboren 21 okt 1786 te Rekken en zijn echtg. Anna Aleida Koenderink, geb. 27 maart 1775 te Winterswijk.
Ook wonen hier: Jan Hendrik Wolters,(kleermaker) geb.25 jan 1775 te Lichtenvoorde en zijn echtg. Christina Koenderink, geb. 8 aug 1776 te Winterswijk; zij is winkelierster.
Opm: De laatste boerenfamilie op "Engsink" was de familie Holshof; de wed. Dieka Holshof-Hartemink woont aan de Lindevoort te Rekken.

"Bekking" **Nr:221.** (79)
Adres: Diekerweg 4; H. Tjoonk.
Bew. 1819; Derk Willem Berenschot, geb. 1 jan 1768 te Winterswijk en zijn echtg. Josina Margaretha Becking, geb. 28 aapril 1765 te Lichtenvoorde. Ook een dochter woont er; Johanna Hendrika Berenschot, geboren 24 okt 1796? en haar echtg. Jan Willen Kuiper, geb. ??

"Groot Tankink" **Nr:222.** (5)
Adres: Diekerweg 8. K. Evers (Nr: 8) en J. Wisselink (Nr: 8a)
Bew. 1819; Willem Tankink, geb. 3 jan 1783 te Rekken en zijn echtg. Jenneken ten Barge, geb. 18 sept 1787 te Rekken.

"Klein Tankink" **Nr:223. (zie ook Nr:238)** (51)
Adres: Diekerweg 6; R.H. Koerselman.
Bew.1819; Jan Hendrik Lansink, geb.15 okt 1774 te Winterswijk en zijn echtg. Reintjen Vruggink, geb.1 nov 1773 te Ruurlo (Rodelo).
Ook op dit adres: Frederik Willem ten Barge, geb. 16 mei 1780 te Rekken en zijn echtg. Lammerdina Ruwhof, geb. 9 maart 1786 te Rekken.
Opm: Bij dit huis was vroeger ook een "endskamer".

"Hempsink" **Nr:224.** (25)
Adres: Zuidrekkenseweg 7; Alb.J. te Raa.
Bew. 1819; Gerrit te Raa, geboren 22 juli 1757 te Rekken en zijn echtg. Anna Mellink, geb. 6 sept 1761 te Rekken. Later ook op "Hempsink" Alexander Brox, geb. 24 maart 1788 te ??; ontvanger. (Afzonderlijk huisnr: 224a)

"Dieke" **Nr:225.** (93)
Adres: Zuidrekkenseweg 18; B.H.M. Eiting.
Bew.1819; Hendrik Mellink, geb. 29 aug 1762 te Rekken en zijn echtg. Harmina Roossink, geb. 11 feb 1791 te Rekken.

"Bruggers" **Nr:226.** (74 en 97)
Deze boerderij is afgebroken en het heeft waarschijnlijk gestaan tegenover de daglonerswoning van **"Hempsink"**. Daar woonde de familie Süters. Dit huis in na 1945 afgebroken.
Bew. 1819; Hermanus Nijenhuis, geboren 23 nov 1759 te Rekken en zijn echtg. Aaltjen Sleumers, geb. 28 aug 1763 te Rekken. (zie ook Nr: 216)

"Raas" **Nr:227. (48)**
Adres: Zuidrekkenseweg 5; Fa. Plooij Consult.
Bew.1819; Jan Hendrik Kruisselbrink, geb. 15 mei 1760 te Winterswijk en zijn

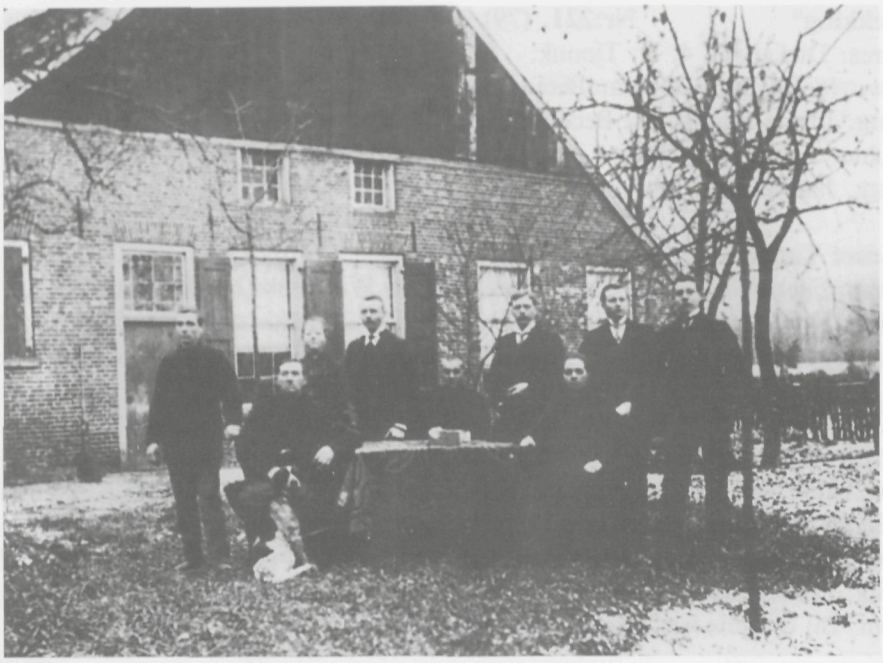

Boerderij "Dieke" aan de Zuidrekkenseweg omstreeks 1905. Op de foto de familie Mellink, v.l.n.r.: Gradus, vader Albert-Jan, Leida, Dirk, Herman (zittend), Johan, Femia (zittend), Bart en Willem. (nr:225)

Boerderij (Groot?)-Koordes), jaar van opname is niet bekend; boerderij is vermoedelijk na 1945 afgebroken. Wie kan er meer over vertellen? (nr:228)

echtg. Josina Groepink, geb. 10 feb 1754 te Winterswijk.
Verder ook Steffel Kistemaker, 29 mei 1791 te Haarlo en zijn echtg. Hendrica Klein Brunink, geb. 15 dec 1789 te Olden Eibergen.
Opm: Deze familie vertrekt later naar Nr: 172; "Lammers" en daarna naar Nr: 173; "'t Kip")

"Groot Koordes" **Nr.228.** (85)
Adres: Zuidrekkenseweg 14; H.J W. te Raa.
Bew. 1819; Derk Groot Koordes, geboren 19 feb 1770 en Wilhelmina Mellink, geb. 31 maart 1786 te Rekken.

"Laakhorst" **Nr:229.**
Dit huis is voor 1940 afgebroken. Het stond waarschijnlijk aan "De Lakkert" of zoals in het Markenboek wordt vermeld aan de "Lakkert gotte".
Dit was een afwateringssloot; ter hoogte van de zgn. "ijzeren brug". Op weg van Rekken naar Eibergen passeerde men deze "Lakkert gotte" via de "Lakkert brug". De naam van dit huis herinnert wellicht aan deze afwateringssloot; die bij de ruilverkaveling na 1970 geheel is verdwenen. De "**Laakhorst**" is mogelijk ook een daglonerswoning van "**Hempsink**".
Bew.1819; Herman Suters, geboren 7 nov 1755 te Rekken en zijn echtg. Janna Willink, geb. 15 mei 1763 te Vreden.
Ook op dit adres: Jan Hendrik Resink, geb. 25 okt 1755 te Rekken en zijn echtg. Janna Koks, geb. 20 sept 1777 te Rekken.
Opm: Er is ook een perceel grond met die naam, dat grensde aan het vroegere erf van "Piepers stoom".

"Klein Koordes" **Nr:230.** (84)
Adres: Koordesweg 4. J.G.H. Rhebergen.
Bew. 1819; Hendrik Jan Weernink, geb. 7 feb 1772 te Haaksbergen en weduwn. van Maria ter Horst. geb. 8 april 1779 te Rekken en aldaald. overl. 18 nov 1821.
Ook wonen hier Gerrit Kolthof, geb. 15 nov 1761 te Rekken en zijn vrouw Hendrica Roossink, geb. 29 juli 1764. Zij gaan voor 1825 naar Nr: 172; "Lammers" of naar Nr: 189; "Stomps".

"Rekers" **Nr:231.** (35)
Adres: Koordesweg 2. J.A.B. Leusink.
Bew. 1819; Gerrit Jan Rekers, geb. 5 mei 1776 te Rekken en zijn echtgenote Aaltje Klumpers, geb. 1 dec 1782 te Rekken. Opm: In Rekken spreekt men over "Reker".

"Z(S)weers" **Nr:232.** (2 en 71)
Adres: Koordesweg 1. W.G. Gijgink.
Bew. 1819; Albertus Stemerdink, geb. 20 mei 1751 en zjn vrouw Jenneken Maat, geb. 4 dec 1749 te Rekken.
Opm: In Rekken spreekt men over "Zweersman". De boerderij is thans voor dubbele bewoning geschikt; Koordesweg 1 en 3.

"Voordes" **Nr:233.** (niet vermeld)
Adres: niet bekend.
Bew. 1819; Maria Voordes, geb. 25 dec 1769 te Rekken en J. H. Sikkink, geb. 25 dec te ???.

"De Wolter" **Nr:234.** (80)
Adres: Rekkenseweg 45. W.H.J. Brinke.
Bew. 1819; Berendina Bruggers, geboren 16 nov 1758 te Rekken en wed. van Gerrit Jan Bruggers. Ook op dit adres: Jan Bruggers, geb. 4 sept 1783 en Hendrica Bruggers, geb. 26 feb 1800, beiden te Rekken.
Op "De Wolter" wonen ook tijdelijk Gerrit Kolthof en Hendrica Roossink; zie Nr: 230 en een smid Derk ten Hoopen, geb. 14 mei 1797 te Vreden en zijn echtg. Arnolda ter Weemen, geb. 2 dec 1793 te Eibergen.

Opm: In dit huis woonde aan het einde van de vorige eeuw de smid Berend Boevink, geb. 13 dec 1856 te Eibergen. Zijn zoon Derk gaat in 1916 met de smederij naar de huidige Hölterweg (nr:4 en 10). Op "De Wolter" blijft zijn dochter Dina; zij is getrouwd met Derk ten Hoopen. De boerderij is op de laatste zaterdag voor de bevrijding, 31 maart 1945, door jachtbommenwerpers van de geallieerden in brand geschoten. Er stond duits geschut opgesteld bij deze boerderij. Herbouw is niet op dezelfde plaats uitgevoerd.

"Ruwhof"(of Geerdes) **Nr:235.** (83)
Adres: niet bekend.
Bew. 1819; Hendrik Willem ten Barge, geb. 16 okt 1780 te Rekken en zijn echtg. Lammerdina Ruwhof, geb. 9 maart 1786 te Rekken. (Ze zijn vertrokken, nog nagaan)

"Gieber" **Nr:236.** (94)
Adres: thans Rekkenseweg 43. G.Th.B. Lubbers.
Bew. 1819; Gert Jan Mekes, geboren 5 mei 1799 te Rekken en Harmina Mekes, geboren 23 april 1801 te Rekken.

"Klein Bartels " **Nr:237.** (87)
Adres: mogelijk Apedijk 17; J.B. Holtkamp.
Bew. 1819; Hendrik Lutjentankink, geboren 4 april 1762 te Rekken en zijn echtg. Aaltjen Simens, geb. 9 sept 1753 te Rekken.
Ook wonen hier: Hendrik Bensink, geboren 25 juli 1782 te Ruurlo en zijn echtg. Janna Boeyink, gebo. 16 april 1789 te Rekken. Zij komen van Nr: 177; "Odink".

"Gr. Bartels" **Nr:238.** (6 en 72)
Is dit mogelijk ook "Groot- of Klein Tanking"?
Adres: Apedijk 14. J.F.M. Verhaaf.
Bew. 1819; Gerrit Lutjentankink, geboren 16 juni 1771 te Rekken en zijn echtg. Lammerdina Abbink, geboren 1 jan 1782 te Rekken.
Ook op dit adres: Jan Hendrik Bruggers, geboren 30 okt 1778 te Rekken en zijn echtg. Egele Kormelink, geboren 15 juli 1785 te Rekken. (Bruggers is van beroep kramer.) Opm: Op het folioblad van het bevolkingsregister vermeldt men ook de naam "Wessels"; in Rekken spreekt men over "Bartels".

"Paauwen" **Nr:239.** (24)
Adres: Rekkenseweg 33. D. Geesink-Sweerink.
Bew. 1819; Tone Derk IJsfordink, geboren 12 feb 1784 te Rekken en zijn echtg. Maria Negberink, geboren 25 nov 1763.
Ook op dit adres: Gerrit Paauwen, geboren 1 mei 1768 te Rekken en zijn echtg. Grada te Riet, geboren 29 juli te Haaksbergen.
Opm: De woning wordt ook "Klein Plonder" genoemd; het is het gebied waar in de oudheid de terechtstellingen werden uitgevoerd. Als veldnaam komt "Galgenveld" voor. Een veronderstelling is dat in het moerassige gebied de terechtgestelde na uitvoering van het vonnis in het water onder de galg plonsde. Deze woning staat mogelijk op de kadasterkaart van 1847 als "Kiek op de Diek".

"Klein Sleumers" **Nr:240. (of 241)** (niet vermeld)
Adres: niet bekend.
Bew. 1819; Jannus Koelink, geboren 22 mei 1765 te Beltrum en zijn echtgenote Engele Maria Koks, geboren 11 aug 1778 te Vreden.
(Zij woonden eerder op "Sleumers") Opm: Het bevolkingsregister is bij deze pagina's beschadigd en er ontbreekt mogelijk een pagina. Ook is bij het inbinden iets mis gegaan. Het kadasterarchief kan mogelijk uitkomst bieden. Het is mogelijk dat "Klein Sleumers" Nr: 241 heeft en Nr: 240 is dan "Sleumers". Ook Nr: 242 ontbreekt.

Boven: Boerderij "Klein Koordes" aan de Koordesweg. Opname omstreeks 1965. (nr:230)

Rechts: Boerderij "Buts" (in het bevolkingsregister "Bots") ca. 1900. Links Botsmeuje (J.Butz-Reverhorst) met dochter Diena en rechts grootvader .. Butz. (nr:244)

"Sleumers" **Nr:241.** (23 en 66)
(En niet "Scheppers")
Adres: niet bekend; in 1825 reeds afgebroken.
Bew. 1819; Bernard Johan te Vaarwerk, geboren 29 juni 1783 te Eibergen en zijn echtg. Elisabeth Tiesselink, geboren 17 mei 1789 te Neede.

"Poppink" **Nr:242.** (3 en 82)
Adres: Apedijk 15. H.B. Roossink.
Bew 1819; Hendrik Jan Bouwman, geboren 31 maart 1786 te Neede en zijn echtg. Harmina Poppink, geboren 16 okt 1795 te Rekken.
Ook op dit adres: Frederik Rhebergen, geboren 14 dec 1788 te Dieren en zijn echtg. Hendrika Mellink, geboren 5 april 1798 te Rekken.

"Smitterije" **Nr:243.** (73)
In het bevolk.reg. wordt dit huis "Smitterij" genoemd, onder vermeld nummer.
Het zal niet ver van "Poppink"(Nr: 242) hebben gestaan.
Opm: Tussen 1819 en 1825 worden op het folioblad van "Poppink" de bewoners van "Smitterij" afzonderlijk genoemd.

"Bots" **Nr:244.** (68)
Was dit mogelijk ook "Klein Popping"?
Adres: Apedijk 13. H.J. Butz.
Bew. 1819; De weduwe Maria Bots-Engsink, geboren 15 mei 1749 te Vreden; zij is weduwe van Antony Bots. Ook op dit adres: Johan Hendricus Bots, geb. 17 jan 1775 te Rekken en zijn echtg. Janna Eva IJsfordink, geb. ?? te ??.

"Molenhuis" **Nr:245.** (96)
Adres: Rekkenseweg 89. (recent nieuw gebouwd)
Bew. 1819; Johannus Stephanus Hasz, geboren 11 jan 1753 te 's Heerenberg; molenaar van beroep en zijn echtg. Aaltjen Mellink, geboren 5 feb 1764 te Rekken. In het bevolkingsreg. staat: "Aan Den Molen".

"Woerds" **Nr:246.** (14)
Adres: Waarschijnlijk Apedijk 12. J. Dijkman.
Bew. 1819; Gerrit Hendrik Woerds, geboren 15 dec 1773 te Rekken en van beroep timmerman en zijn echtg. Geertrui Schalink, geboren 21 okt 1771 te Delden.
Opm: Hoort Woerds bij "Groot Bartels"?)

"Plonder" **Nr:247.** (88)
Adres: Rekkenseweg 31. D. Bentsink.
Bew. 1819; Jan Hendrik Broshuis, geboren 16 juni 1772 te Eibergen en zijn

echtg. Willemina Klein Breunink, geboren 14 mei 1762 te Eibergen.
Opm: Nr: 246 en Nr: 247 op één folioblad in het BR.

Hieronder volgen de in het artikel vermelde boerderijnamen die in 1819 in Rekken (nog) niet in het bevolkingsregister voorkwamen.

"Bulten" **Nr: ?** (34)
Achter de boerderij van Tankink aan de Krakeelsweg 8 stond vroeger een steenfabriek met die naam; was in 1819 geen woonhuis.

"Gieten" **Nr: ?** (36)
Bestond in 1819 niet? Een daglonerswoning, thans afgebroken. Heette ook "Boevink"? Of wordt "Gieber" resp. "Gielink" bedoeld? (zie ook Nr: 207 en 236)

"Wolf" **Nr: ?** (37)
Was er in 1819 nog niet, woning aan de huidige Wolfsweg; niet aan de Apedijk nabij "Bartels".

"Looveld" **Nr: ?** (31)
Was in 1819 geen woonhuis; de steenfabriek in de buurt van de huidige Looveldeweg droeg deze naam.

"Geessink" **Nr: ?** (41)

"Kapers" **Nr: ?** (42)

"Scheppers" **Nr: ?** (66)

"Kleine Willem" **Nr: ?** (75)

"Tankink" **Nr: ?** (76)

G. H. Braakman,
Hölterweg 13,
7157 AG REKKEN.
Tel: 0545 431671

Patronenboek van Achterhoekse streekdrachten. 1880-1920

Veel folkloristische groepen zouden willen baeschikken over een patronenboek van streekdrachten die in Gelderland werden gedragen. Om aan dit verzoek te kunnen voldoen is de kledingcommissie van de federatie van folkloristische groepen regio oost zo'n tien jaar geleden begonnen aan een inventarisatie.
Zeven jaar geleden ben ik lid geworden van deze kledingcommissie en ik wil u graag iets vertellen over het tot stand komen van dit patronenboek.
Door middel van een enquete gehouden onder gezinnen die nog in bezit van oude streekdrachten zijn, is getracht te komen tot inventarisatie en dokumentatie van deze streek.
Er is veel materiaal beschikbaar gekomen, er zijn veel overeenkomsten maar er zijn ook verschillen: in afwerking, keuze van stoffen, kleur en snit. Er zijn verschillen in daagse en zondagse dracht; in rouw en halve rouw; in opknappersgoed, oogstdracht en marktdracht enz. Uiteraard is er het vanzelfsprekende verschil in vrouwen- en mannen-, jongens- en meisjeskleding.
Voor deze uitgave is gekozen gelet op de voornaamste doelgroep, voor de daagse en zondagse dracht van man en vrouw in Achterhoek en Liemers tussen 1880-1920. Deze hebben hun oorsprong in de stadsmoden van de jaren 1850-1900. In de stadsmode wisselden nieuwe modetendenzen elkaar in vrij snel tempo af. In de streekdrachten daarentegen deed elke "nieuwe mode" er wel 10 a 20 jaar over om algemeen opgenomen te worden. Deze had daar een taai leven en bleef soms heel lang in zwang, zelfs als alweer een nieuwe "vinding" zijn intrede had gedaan.
Het kon zo voorkomen, dat in een bepaalde streek tegelijkertijd twee of drie modellen jakken gedragen werden. Oudere mensen gingen niet zo snel over tot iets nieuws, of hadden vaak het geld er niet voor over.

Opzet

Een inleiding zal de verschillende onderdelen van de kleding behandelen. De functie en plaats, lokale en regionale verschillen, keuze van stoffen, historische achtergrond en de benamingen zijn hier aan de orde. Foto's en tekeningen verduidelijken het geheel.
De handleiding voor het maken van het kostuum gaat uit van het geheel, waarvan de onderdelen apart worden benoemd en worden vervolgens, eveneens met tekeningen, behandeld in de volgorde waarin zij veelal worden aangetrokken.
De patronen vormen het laatste deel. In dit boek treft men beschrijvingen en patronen aan van achtereenvolgens de zondagse en daagse vrouwendracht, de zondagse en daagse mannendracht en de kinderkleding zoals die in het algemeen in de Achterhoek voorkwam. Hierin is ook sprake van uitwerking van details van lokale verschilen voor de omgeving Borculo (Geesteren, Gelselaar en Haarlo).Voor deze streek zijn wijzigingen of aanvullingen in de tekst vermeld.

Het echtpaar Kornegoor- Te Veldhuis in Achterhoekse kleding zoals die tot het midden van deze eeuw werd gedragen in Eibergen en omgeving.

Grada Reirink-Lageschoor uit de buurtschap Zwolle in Achterhoekse kleding.

Tenslotte werden een verklarende woordenlijst opgenomen en een lijst met adressen waar men stoffen en andere materialen kan verkrijgen die men bij het maken van copieen nodig heeft.
De maatvoering van de vrouwenkleding is maat 42, die van de mannen maat 52.
Voor het boek hebben we veel oude foto's bekeken, zodat we tot in detail konden zien wat voor kleding zij droegen en welke onderlinge verschillen er bestonden. De meest"modegevoelige " kledingstukken waren de jakken en de mutsen. De sieraden waren dat ook, maar zijn op foto's niet altijd even duidelijk te zien.
Zo'n veertigtal foto's zijn in het boek opgenomen, waaronder foto's van de fam.Prinsen, fam.te Woerd, fam.te Bogt, fam. Stoteler, fam. te Luggenhorst, fam. Klein Gebbinck en de Historische Kring Eibergen.

Eerste exemplaar
Na vele jaren werk is het dan eindelijk zover. Op 19 april wordt bij erve Brooks in Gelselaar het eerste exemplaar uitgereikt van de oplage van 1500 exemplaren. Hiervan zijn de eerste tweehonderd nu al verkocht. In het museumweekend van 20 en 21 april zal het boek tegen gereduceerd tarief verkrijgbaar zijn bij de meeste musea in deze streek.
Om ons boek te promoten hebben we folkloristische dansgroepen verzocht hun medewerking te verlenen aan het museumweekend. Voor ieder des te meer een reden om te komen kijken naar het resultaat, en het wellicht aanschaffen van een uniek boekwerk als dit.

Februari 1996
Marian Verheijen-Klein Gebbinck.

Van een Schoolreis 100 jaar geleden

Ons lid Jan Grijsen (van de Keerdijk) heeft een kranteverslag van 20 juli 1896 opgediept, dat gaat over een schoolreisje van de kinderen van de O.L. school te Eibergen. Uit het krantebericht blijkt, dat dit niet het eerste schooluitstapje was, maar het spande wel de kroon, vond men. Men ging naar Hengelo(O), naar het gloed nieuwe ontspanningsgebouw op het terrein van de Storkfabrieken, vlak achter het spoorstation en dus makkelijk bereikbaar.
De heren Stork toonden met de bouw van dit ontspanningsgebouw, dat ze niet alleen maar broodheren waren van honderden werknemers in de metaalnijverheid, maar dat ze met het verdiende geld ook de recreatieve en culturele ontplooiing van de Hengelose bevolking wilden dienen, zoals de textielbaronnen in Enschede met aan het hoofd de Van Heeks bevorderaars wilden zijn van cultuur en recreatie van het volk in en om Enschede.
In Eibergen had men kennis gekregen van de nieuwe cultuurtempel in Hengelo en de gelegenheid aangegrepen, de Eibergse schooljeugd te onthalen op een kennismaking met dit gebouw, althans een deel ervan, want niet iedereen mocht mee, de reis was een beloning voor goede prestaties, en zo ging het bevoorrechte deel op 20 juli 1896 op schoolreis. We volgen het kranteverslag.

Eibergen, 20 Juli.

Voor hen, die de openbare school gedurende het laatste jaar getrouw bezocht hadden - aldus meldt de Zutph.Ct. - was het heden de dag dat ze tot belooning daarvoor mochten deelnemen aan het feest, dat hun door in- en omgezetenen van Eibergen aangeboden wordt.
Reeds menigmaal had de feestcommissie bij vorige uitstapjes succes op haar streven, om het den kinderen aangenaam te maken. Het reisje naar Hengelo in Overijssel, dat nu voorgenomen was, spant echter de kroon.
Begunstigd door het uitgezochtste weer trok de stoet hedenmorgen van af de school door 't dorp naar 't station waar de trein al spoedig de jeugdige schare opnam en meevoerde. Steeds begeleid door de opwekkende tonen van Arands Muziekkorps en zonder daarbij den inwendigen mensch te vergeten, werd Hengelo al spoedig bereikt.
Het "Vereenigingsgebouw", het prachtige, onlangs opgerichte gebouw was op verzoek van de feestcommissie ter beschikking gesteld.
Te roemen valt de uitstekende gelegenheid, die dit gebouw voor het houden van zo'n feest aanbiedt, te roemen de consumptie, die hier verstrekt wordt, en niet minder te roemen de wijze, waarop de concierge en echtgenoote in allen deele de feestcommissie behulpzaam waren.

Vereenigingsgebouw
der Machinefabriek – Hengelo (O.)

Den heeren Gebr. Stork te Hengelo werd na terugkomst in Eibergen, door de feestcommissie een telegram van dankbetuiging gezonden voor al wat ze voor de Eibergse schooljeugd gedaan hadden.
Na een wandeling door een gedeelte van Hengeloo was de tijd van terug keer spoedig aangebroken. Als steeds wachtte een groote schare van belangstellenden de terugkeerende jeugd hier aan het station op. Nog een wandeling door een ander deel van 't dorp, nog een kleine versnapering bij de school, en huiswaarts keerde de schooljeugd, volop tevreden over al, wat ze dezen dag hadden mogen genieten.

Tot zover het kranteverslag over dit schoolreisje van precies honderd jaar geleden In het verslag worden geen namen genoemd van commissieleden of onderwijzend personeel. Hoofd der school was toen Gerrit Jan Lenderink, het schoolgebouw stond op de Hagen in het centrum van het dorp. Of er nog een schoolfoto bestaat uit die tijd met meester Lenderink erop, weten we niet. Wie weet.....
Van de school op de Hagen zijn die er wel, want het gebouw heeft er tot voor een jaar of vijftien gestaan, op de plek van het huidige "HEMA-plein", tegenover de supermarkt C-1000.

Vraag: In het kranteknipsel is in de naam Arands "dichtgeslibd". Wie weet, of de naam van dit muziekkorps Arands of Arando was? En Wie kan ons over dit muziekgezelschap wat vertellen?

De redactie.

Het Wel en Wee van een Eibergs Gezin

Op 6 december 1782 werd in Rietmolen Joannes Olminkhof gedoopt. Weliswaar was hij in Neede geboren, maar tijdens de Reformatie was Rietmolen min of meer een uithoek waar katholieken iets meer vrijheid van godsdienst hadden. (In het doopboek van Rietmolen komen ook diverse namen van families voor uit Olden Eibergen en het dorp Eibergen.)
Joannes is een zoon van Gerrit Jan Olminkhof en Fenneken te Lintelo/te Lintel/Lintelde. In Joannes' jeugd is zijn vader speelman en daghuurder; in latere akten wordt hij landbouwer genoemd. Joannes staat in akten te boek als dagloner, wever en mandenmaker. Bij zijn eerste huwelijk is hij in Eibergen woonachtig. (De leden van het geslacht Olminkhof woonden overwegend in Eibergen en Neede, met enige uitschieters als Ruurlo, Vreden, Colmschate en Hoogland.)

In 1815 trouwt Joannes in Eibergen op 33-jarige leeftijd met Gerarda Meulenkamp, dochter van Gerrit Meulenkamp en Aaltjen ter Huirne. Laatstgenoemd paar woonde in Neede waar Gerarda ook is geboren.
Uit het huwelijk van Joannes en Gerarda werden twee kinderen geboren. Als eerste een zoon Gerrit Hendrik die in 1817 is geboren. En dat was het enige wat ik over hem kon vinden: getrouwd noch overleden in Eibergen of Neede, dan wordt het al moeilijk te achterhalen wat er van hem is geworden. Maar totaal onverwacht, kwam ik wat meer over hem aan de weet. Ik wist dat er in de periode 1850/1875 drie Olminkhof-zonen als landverhuizers naar Amerika zijn vertrokken. Onlangs kreeg ik vanuit Amerika informatie dat er niet drie maar vijf Olminkhof-zonen in de nieuwe wereld een nieuwe toekomst op wilden bouwen en bij die vijf is Gerrit Hendrik!
Bij de immigratiedienst in Amerika werd hij geboekt als een 31-jarige vrijgezel en "tailor" (kleermaker). Inmiddels heb ik van Mrs. Elaine Watterson-Antvelink (haar grootvader is vanuit Rekken naar Amerika vertrokken) informatie ontvangen welke mogelijkheden er zijn om onderzoek te doen naar mogelijke nazaten van die vijf Olminkhofs. In 1970 is in Croydon (Indiana) ene Laura Olminghof op 81-jarige leeftijd overleden. Inmiddels heb ik een zoekaktie gestart omtrent nazaten van deze wellicht nog in leven zijnde "settlers".

Het echtpaar Olminkhof-Meulenkamp kreeg na zoon Gerrit Hendrik een dochter die zij met de naam Fenne vernoemden naar haar oma.
Zij moest nog 13 jaar worden toen zij, mogelijk als dienstertje, in 1832 van Haaksbergen naar Eibergen kwam. Het is ook mogelijk dat zij in Haaksbergen bij familie was ondergebracht omdat zij nog maar een klein kind was toen haar moeder overleed. Op 1 mei 1833 gaat ze in betrekking bij Luttik Esch in Hupsel. In 1856 trouwde zij in Eibergen met Hermanus ter Woerst, arbeider, geboren in Ruurlo als zoon van Frerik ter Woerds en Everdina Nijhuis.
Zoals reeds vermeld is moeder Olminkhof-Meulenkamp overleden. Weduwnaar

Jan trouwt voor de tweede keer in 1824 in Eibergen met Anna Jacobje Eest, geboren in 1801 in Groningen, dochter van Georg Phillip Eest, gepensioneerd sergeant, en van Dorota Scherteveren alias Joanna Dorothea Schertheuveren. Zij zijn overleden respectievelijk in Neede en Overloon (N.B.). Bij zijn tweede huwelijk is bekend waar Jan woonde, namelijk in het dorp Eibergen op huisnummer 46.
Uit dit tweede huwelijk werden acht kinderen geboren.

1. Gradus, van beroep wever, overleed in 1846, ongehuwd.
2. Gerrit Jan, geboren in 1826 is maar twee maanden en elf dagen oud geworden.
3. Theodora, geboren in 1827 was een jaar en zeven maanden oud toen zij is overleden.
4. Joanna Theodora, overleden in 1850 op 21-jarige leeftijd.
5. Joanna, geboren in 1832, waarschijnlijk naar elders vertrokken omdat ik in de Eibergse archieven niets over haar vond.
6. Hanna, geboren in 1834, overleden op 10-jarige leeftijd.
7. Fenne Maria, in 1835 geboren, haar beroep was naaister en zij is 56 jaar oud geworden, de enige die een aanvaardbare leeftijd bereikte.
8. Helena Louwiesa, overleden in 1838 op de leeftijd van een jaar en 4 maanden.

Er moet wel heel veel verdriet in dit gezin zijn geweest, omdat veel kinderen jong zijn overleden.
Al was het tweede huwelijk van Joannes weliswaar van langere duur dan zijn eerste, ook nu ontviel hem zijn vrouw veel te vroeg. Daar stond hij weer alleen met nog jonge kinderen. Volgens de opvattingen van die tijd mocht een vrouw niet met een man samenwonen, dus moest er een huwelijk worden gesloten. En zo trouwde Joannes in 1841 voor de derde keer. Hij was toen 56 jaar en zijn bruid was de 40-jarige Antonia Liesbroeck, dienstmaagd, geboren in Lichtenvoorde, gedoopt in Groenlo en wonende in Hupsel. Zij was een dochter van Arnoldus Liesbroeck en Aleyda Papen, "landlieden op Rumathe onder de gemeente Lichtenvoorde". (Aleyda Papen was weduwe van Gerardus Johannes Rumathe.)
Het is mij niet bekend of er uit dit huwelijk nog kinderen zijn geboren, het zou gekund hebben.

Op de drie trouwakten heeft Joannes niet getekend. Tot ongeveer 1875 ziet men vele akten waarop comparanten of getuigen niet hebben getekend omdat zij niet konden schrijven. Bij zijn tweede huwelijk staat in de akte: "Schout en secretaris, Ambtenaar van den Burgelijken Staat van het Schoutambt Eybergen", zo schreef Mr. Pieter Reinhard Johan Wild van Heeckeren, "hebben de overige partijen en getuige verklaard niet te kunnen schrijven, als zulks niet geleerd hebbende".

Wehl, december 1995.
J.J.M. Olminkhof

Afbeelding van vijf gebruikelijke (Pruissische) inhoudsmaten uit de periode 1820-1874. Van onder naar boven: ½, ¼ en ⅛ Pruisische Schepel, resp. 27.8 L, 13.74 L en 6.87 L.
De bovenste twee zijn 1 Pruisische Metze en ½ Pr.Metze, resp. 3.43 L en 1.721 L. De Metze was een korenmaat van zeer verschillende grootte in Duitsland, Oostenrijk en Hongarije. De hier getoonde inhoudsmaten bevinden zich in de verzameling van het Heimatmuseum te Vreden.
Uit: Getreidepreise in Vreden. 1652-1891, pag.13, door Hermann Terhalle. 1981. Uitg. Heimatvereins Vreden, Heft 19.

Scheppels Mankzaod

Borkelose Maote.

In den veurigen Old Ni'js vroog ik mi'j af, of met "Borkelose maote" een groten komme vol bedoold worden of een krinterig klein betjen. 't Bliekt, volgens Joop Olminkhof en Bennie te Vaarwerk een komme vol te waezen. Zo vol, dat 't aover löp. In 't schöltjen köj dan peutjen baden, zeien ze bi'j ons vrogger. De Borkelose (inholds)maote hef echt bestaon. De heren van Borkelo hadden het "ijkrecht", dat wil zeggen, dat in eur rechtsgebied de koopwaar worden afemetten met Borkelose maoten en gewichten.

Volgens Bennie te Vaarwerk hadden ok de börgemeisters van Eibargen het ijkrecht. Aj de meujte nemt um op bladziede 44 van "Acht Eeuwen Heerlijk Eibergen" te laezen, wat Bennie te Vaarwerk daaraover schrif, mark i'j, hoo groots de börgemeisters van Eibargen op dat ijkrecht waren. Too den drost van de Heerlijkheid Borkelo de Eibargse maoten leet ophalen um dee te kontrolleern, fluitten de Eibargse heren 'm terugge, hee moch ze netjes terugge brengen. De Eibargse börgemeisters leeten zich neet kisten deur den Drost van den Heer van Borkelo! Ze mosten van de rechten van de stadt Eibargen afblieven.

Met Twee maoten metten.

Da's natuurlijk oneerlijk, at 't zelfde vergriep verschillend bestraft wordt.

't Gezegde is ontstaon oet de praktijk van alle dag. Zoas bevobbeld in Vreden, waor volgens Bennie te Vaarwerk twee instanties zatten, dee ijkrecht hadden en dus eigen maoten en gewichten. Door wier dus letterlijk met twee maoten emetten. I'j könt ow veurstellen, dat zoiets knap lastig was, aj koopwaren an te bieden hadden. Maor, volgens Bennie bliekt nargens, dat die twee soorten maoten grote problemen gavven. De luu wissen der zich aardig met te redden.

Ingewikkeld

Dat 't knap ingewikkeld kon waen, bliekt oet gegevens, dee'k van Bennie te Vaarwerk krege, dee 't nao-ekekken hef in buuke van Zevenboom, Staring en Verhoef. Veur 1800 was een Borculoos pond, net as in Zutphen 494,09 gram, aldus Zevenboom; de Borculose elle was 69 cm en den van Eibarge was iets korter, 68,4 cm.

En op de oldste rekkening van de Heerlijkheid Borculo oet 1581 vond Bennie, dat 7 Borculose scheppel net zovölle was as 8,5 scheppel + vief bekers + nog 1/3 deel van een beker in Vreden.

En 5 molder rogge in Borculo was in Vreden 2 molder + 1,5 schepel + nog 2/3 deel van een beker. Dat was dus een hele rekkenderije in dee dage.

Vals Waegen.

De oldste maniere van waegen ging met de waegschaole of balans, twee waegschaolen dee met een arm (hefboom) op een statief eplaatst waren. Reizende han-

delsluu hielen de schaolen met de hand op oogheugte. At dee schaolen neet precies hetzelfde gewichte hadden, koj der mooi vals met waegen. En dat dat gebeurn, köj in den biebel laezen. Al 800 jaor veur Christus richt zich den profeet Amos (hoofdstuk 8 : 5) tegen het bedriegelijk gebroek van een valse waegschaole deur de rieken van dee dagen.
En in een buuksken oet 1843 ten dienste van de scholen, dat een korte beschrieving gif van de veurnaamste standen, beroepen, bedrieven en bezigheden, wordt als volgt op het gebroek van valse waegschaolen ewezen:
"De koopman moet nauwkeurig zorgen/ dat zijne balans zuiver is/ dat wil zeggen/ dat de beide armen derzelve niet alleen eene gelijke zwaarte, maar ook eene volmaakt gelijke lengte hebben.
Om dit te beproeven zet men de waren en het gewigt/ nadat beide gelijk zijn/ om en bijaldien het dan wederom gelijk is/ verstrekt dit tot bewijs van zuiverheid der balans; is er verschil/ dan deugt de balans niet.
Om met een valsche balans het ware gewigt der goederen te bekomen/ weegt men dezelve eerst in de eene en dan in de andere schaal/ vermenigvuldigt de beide verschillende uitkomsten met elkander en trekt hieruit den vierkantswortel, en deze is dan het ware gewigt van het product.
Stel/ dat de waren in de eene schaal 4 pond en in de andere 9 pond wegen/ zoo is 4 maal 9 gelijk aan 36, en de vier-kantswortel uit 36 is 6; zoodat dan 6 pond het juiste gewicht van het product is".

At de schoolkinder konnen snappen, woorumme aj den vierkantswortel mot trekken, dan konnen ze too better rekkenen as now. Ik zol wal es willen wetten, of ter onder onze laezers ok van dee rekkenmeisters zit.

Roadsel: *Wee levert de berekkening, woorumme 't waore gewichte 6 pond is, at een valse balans met aeven lange arme in aevenwicht is, met an de ene kante 4 pond op de schaole en an de andere kante 9 pond.*

Onder de goeie inzenders verlotte wi'j een exemplaar van "'t EIBARGS PLAT OP DE RIEGE" Inzenden an E.H. Wesselink, Hondevoort 22, 7152 BA Eibergen.

Literatuur:

- J.M. Verhoef. De oude Nederlandse Maten en Gewichten. Amsterdam 1983.
- K.M.C. Zevenboom. Nederlandse Gewichten, ijkwezen, vormers, makers en gewichten. 1953.
- H. Terhalle. Getreidepreise in Vreden. 1652-1891. Heft 19. Uitg. Heimatvereins Vreden 1981.

Van Krisjan van Eibargen en Jan Berend en Aölten

Mankzaod is van alles deurene, daorum now wat versjes in 't plat. Ze komt van Theo Boland oet de Heurne bi'j Dinxper. Theo is neet allenig maor een verzamelaar van olde versjes, hee kan ze ok zingen en spöllen op de monika. Net zoas vrogger de rondtrekkende spöllekeerls. Zien versjes bunt verhaaltjes met een refrein.

Den liedjeszanger zong 't verhaal veur en de toeheurders zongen 't refrein. Zo deien ze dat vrogger.

En umdat Theo pedagoog van zien vak is, (andern leern, hoo daj andern leern mot), hef e de muzieknoten d'r bi'j edaon. Dee druk ik dan ok maor af. Dan köj disse versjes ok zelf zingen en spöllen.

't Eerste versjen geet aover Krisjan oet Eibargen. 't Kan ok makkelijk waen, dat Krisjan oet Dinxper kwam. D'r waarn ja aoveral van disse Krisjans, wooraover etreurd wordden. De inhold van volksliedjes kan zich ja aoveral afespöld hebben. Da's now eenmaol 't kenmark van de volkspoëzie.

't LIED VAN KRISJAN

Waor mag dan now mien Krisjan waez'n
in Eibargen of Grolle?
Zie ik mi'j now zien kamer an,
dan denk ik an mien Krisjohan.

Door op de daele henk een haol
en ok een groten vlaegel.
Zie ik mi'j zienen vlaegel an
dan denk ik an mien Krisjohan.

Door in den hof, door steet een klos
door hef e holt opeslagen.
Zie ik mi'j now den holtklos an,
dan denk ik an mien Krisjohan.

Door in den stal door steet een koo
dee hef e vaak emolken.
Zie ik mi'j now dee koo weer an,
dan denk ik an mien Krisjohan.

D'n ezel, den de melkwagen trok
den is al lange estorven.
Zie ik mi'j now den wagen an,
dan denk ik an mien Krisjohan.

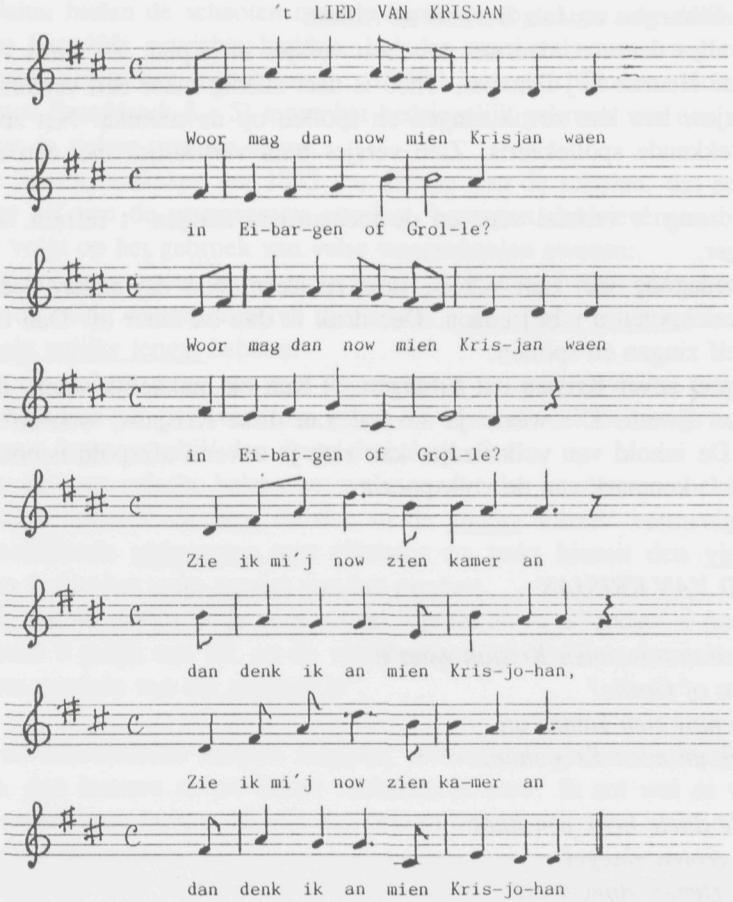
't LIED VAN KRISJAN
Woor mag dan now mien Krisjan waen
in Ei-bar-gen of Grol-le?
Woor mag dan now mien Kris-jan waen
in Ei-bar-gen of Grol-le?
Zie ik mi'j now zien kamer an
dan denk ik an mien Kris-jo-han,
Zie ik mi'j now zien ka-mer an
dan denk ik an mien Kris-jo-han

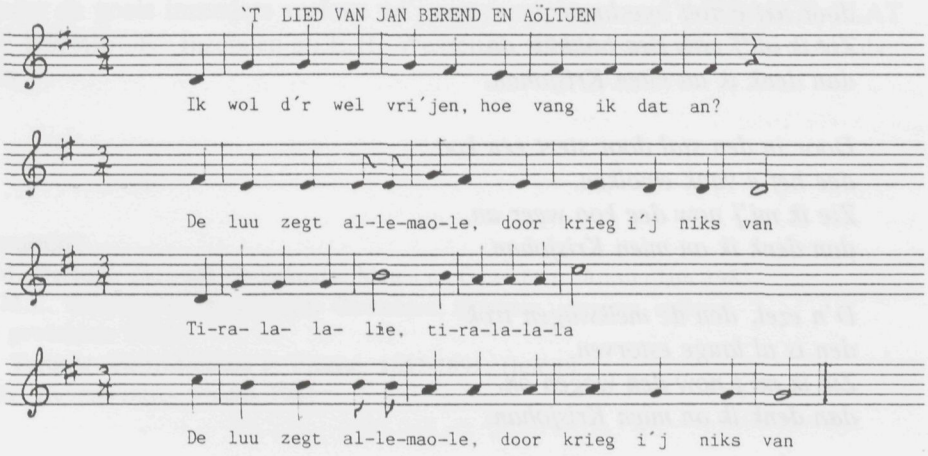
'T LIED VAN JAN BEREND EN AÖLTJEN
Ik wol d'r wel vri'jen, hoe vang ik dat an?
De luu zegt al-le-mao-le, door krieg i'j niks van
Ti-ra- la- la- lie, ti-ra-la-la-la
De luu zegt al-le-mao-le, door krieg i'j niks van

Hendrik en Diene, dat bunt ter een paar,
Dee kokt den pot neet ens hallef gaar!

Dee twee regels bunt bi'j völle van ons wal bekend. Moor wis iej ok, dat 't de leste twee regels bunt van een Achterhooks vri'jersverhaal? En zoas met het verhaal van Krisjohan, is 't ok met dit, Hendrik en Diene kent ze aoveral in den Achterhook.
Theo Boland nuumt ze Jan Berend en Aöltjen. Jan Berend, dat was zo'n vri'jer van de kolde grond, den dörven neet recht. Hee ston um zo te zeggen met de hande in de boksetesse at 't op vri'jen ankwam. Maor, eenmaol op gang, was 't nog vlot bekekken. 't Was, asof Aöltjen op 'm had zitten wachten.
Dee Aöltjen. Wat zeie wi'j vrogger ok weer?

"Aöltjen zat op een päöltjen.
Wip, zei 't päöltjen
En weg was Aöltjen".

't Was effen wennen met Jan Berend en Aöltjen. Jan Berend begon wat hölterig, maor ze hadden al gauw zo'n schik met mekare, dat Aöltjen 't zich in de bokse deed van 't lachen.
't Versjen is ook weer lekker te zingen.

't LIED VAN JAN BEREND EN AÖLTJEN

Ik wol der wel vri'jen, hoe vang ik dat an,
de luu zegt allemaole, daor krieg i'j niks van.
refrein:
Tira-la-la-lie, tira-la-la-la.
de luu zegt allemaole, daor krieg i'j niks van.

Dan wil ik 't eerste naor Aöltjen hen gaon
en heurn es, wat mi'j die gef te verstaon.
refrein:
Tira-la-la-lie, tira-la-la-la.
en heurn es, wat mi'j die gef te verstaon.

Jan Berend, ik mag ow van hatten geern lien,
maor zeg mi'j 's gauw, bo gaoj toch zo schrien?
refrein: Tirala enz.

Dat heb ik bo jao al mien laeven edaon,
maor de luu zegt allemaole, 't kan der goed umme gaon.
refrein: Tirala enz.

Jan Berend, den keren met bli'jschap naor hoes,
hie had ter van Aöltjen 't jaowoord pardoes.
refrein: Tirala enz.

Toen gingen ze an't kokken en smoren en braon,
now zöj toch es zien, wat ter umme geet staon.
refrein: Tirala enz.

Jan Berend en Aöltjen die wazzen zo zot,
en Aöltjen die dei zich van schik in den rok.
refrein: Tirala enz.

Jan Berend en Aöltjen, dat waarn d'r een paar,
die kokken den pot nog niet ens hallef gaar.
Tira-la-la-lie, tira-la-la-la,
die kokken den pot nog niet ens hallef gaar.

*schrien = schreeuwen, kan ok huulen, grienen, waen.

Dat was 't dan weer veur disse keer.
Bedankt, Theo Boland, ik hoppe, dat disse versjes nog vake ezongen wordt in Eibargen.

Reacties en ideeën veur Mankzaod an:
E.H. Wesselink, Hondevoort 22, 7152 BA Eibergen. tel. 0545-471866

historische kring · eibergen ·